CISO 24

HFL 4,95

BFRS. 69

SUPERMAN

10¢

HET BEELDVERHAAL IN DE U.S.A.

door Danny De Laet

HET BEELDVERHAAL IN DE USA (I)
door
Danny De Laet

SUPERMAN, DE MODERNE HERCULES
door
Jong Siegel (tekst) & Joe Shuster (tekeningen)

Brabantia Nostra

CISO reeks nr. 24
onder redactie van Danny De Laet

SUPERMAN, DE MODERNE HERCULES liep in ROBBEDOES.
HET hier afgedrukte verhaal verscheen van 2 october 1947 (nr 392, 9de jrg)
tot nr 411 van 12 februari 1948 (10de jaargang).

Het verhaal werd in oude spelling behouden.

Het tweede deel van deze tekst en het iconografisch deel
zullen verschijnen in Ciso nr 29.

CISO, tijdschrift voor stripliefhebbers

Uitgave:
Brabantia Nostra
Vogelenzanglaan 3, Breda (Nederland)
Tel. 076-651837

Redactie:
D. De Laet
Pothoek 21
2000 Antwerpen

Prijs:
ƒ4,95/BF 69,-
Verschijnt 4 × per jaar.
Voorjaar 1978.

Het beeldverhaal in de Verenigde Staten (I):

COMICS FOR PRESIDENT! (I)

Vertrekkende van dezelfde basis als het Engelse beeldverhaal, wist de Amerikaanse strip een hegemonie te vestigen langs geheel andere wegen. Enerzijds is er het verschijnsel van de 'comics' waar voornamelijk avontuurlijk gerichte beeldverhalen hoogtij vieren. Anderzijds bestaan er de strips in de kranten, waar eerst zuiver humoristische verhalen zich ontwikkelden vóór de 'boom' van de jaren '30 toen de realistische getekende beeldverhalen zich ontketenden. Na de oorlog en de tijd van het geweld stabiliseert zich de krantestrip in familiale, humoristische en avontuurlijke beeldverhalen.

Hernemen we dit even vanaf het begin: in 1892 eerst verschijnt er een comic uitgave in de V.S.: 'Little Bears and Tigers', met plezierige dierentekeningen van James Swinnerton en dat in de 'San Francisco Examiner'.

De eerste strip verschijnt pas in 1896. Het is een kartoen 'The great dog show in M'Googan Avenue' dat die 'gele jongen' strip, nl. The Yellow Kid, zou doen starten.

In 1897 dan begint de reeks van de 'Katzenjammer Kids' van Rudolph Dirks, geïnspireerd door 'Max und Moritz' van Wilhelm Busch.

Het succes van deze eerste beeldverhalen werd helaas een bittere betwisting tussen persmagnaten William Hearst en John Pullitzer. Outcault, tekenaar van 'The Yellow Kid', ging over en weer tussen New York Journal en New York World tot hij de strip opgaf; toen sprong Dirks in, maar ook hij werd betrokken in moeilijkheden (1912); toen hij overging naar de N.Y. World verloor hij de titel van zijn reeks maar behield de personages, die nu onder de naam 'The Captain and the Kids' hun avonturen beleefden. Ondertussen werden 'The Katzenjammer Kids' voortgezet door H.H. Knerr, zodat twee dezelfde strips, bovendien erg gelijkend qua stijl maar verschillend in humoristische uitwerking, parallel met elkaar in verschillende kranten liepen!

Harold Knerr werkte dus in N.Y. Journal en hij bewees spoedig niet te moeten onderdoen voor Dirks op het gebied van de humor. Hij ontwikkelde een eigen stijl, herkenbaar aan de ronde soepele trekken, een voorliefde van zijn personages voor veel en overvloedig eten en een haast mechanische humortechniek die erin bestaat een onverantwoordelijke daad door domheid in een catastrofe te laten uitvallen.

Deze techniek gebruikte hij ook voor een andere strip, die lange tijd samen met de Katzies verscheen: 'Dinglehoofer and his dog Adolph'.

Dirks' strip, later voortgezet door zijn zoon, is de oudste van de nog verschijnende strips (al veranderde hij om spijtige, commerciële, redenen van titel). 'The Captain and the Kids' heeft iets overgehouden van de geest van 'Max und Moritz', nl. de agressieve geest van de kinderen; zij leven bovendien in een vrij anticonformistische wereld, maar die toch beperkt blijft. Het is een universum op zichzelf waarin de kinderen de eeuwige spelbrekers en revolutionairs zijn. De kinderen plagen hun tante bij wie zij nochtans bescherming zoeken als de kapitein hun op de hielen zit. Zij plagen John Silver, de piraat, Bongo, de koning en Herr Doktor Bistverrükt en dat alles met de volharding kinderen eigen; zij vertegenwoordigen in feite de levenskracht en de geest eigen aan alle kinderen in een wereld die niet naar hun maat is gesneden, een wereld van volwassenen van wie zij de gebruikelijke regels nog niet kennen.

De verhalen van de Kids behouden door de jaren heen hun frisheid, speelsheid en losse geest, hun tedere ironie en hun onbetwijfelbare invloed op de lachspieren.

Hetgeen eigen was aan Busch in Duitsland waren de keurige onderteksten in de vorm van versjes. Ook de teksten van Dirks zijn verzorgd; elk der figuren heeft een eigen taaltje, meestal doorspekt met uitdrukkingen uit het dagelijks leven.

Naast Knerr en Dirks was er nog de grote Outcault, al verdwijnt hij vrij vlug van het toneel. De 'Yellow Kid' hield het amper een jaar uit, maar een andere creatie van Outcault ligt meer in de lijn van 'The Kids', namelijk zijn 'Buster Brown' die in 1902 zou starten in de N.Y. Herald.

Het is een braaf jongetje, blonde lokken, netjes opgegevoed, deftig in zijn afschuwelijk marine-pakje zoals we dat nu terugvinden op vergeelde foto's, met de smaak uit 1900.

Die Buster had zijn gelijke niet om de mensen poetsen te bakken, met de eeuwige belofte er nooit meer aan te beginnen... tot de volgende aflevering natuurlijk! Outcault hield het uit tot in 1909, toen gaf hij het tekenen op.

In 1905 een andere gebeurtenis: het begin van de strip 'Little Nemo in Slumberland' (Kleine Nemo in Sluimerland) in de N.Y. Herald, getekend door Windsor McKay, die een nieuw element invoert: de fantasie in haar meest feeëriek aspect.

McKay hield zijn strip nochtans in de lijn van de humor: zijn held is een jongetje van 6 tot 8 jaar, Kleine Nemo, en dat heeft een beroerde slaap; het bezoekt vreemde landen, ontmoet fabelachtige wezens, wordt geconfronteerd met de meest onzinnige toestanden zoals een bed dat groeit, op poten staat en een tocht door de stad onderneemt, tot Kleine Nemo en zijn metgezel(len) wakker worden... dit alles op 4 of 5 tekeningen per avontuur!

Dat is het stramien van *alle* verhalen: niet meer dan enkele vakjes... Kleine Nemo is een der meest markante beeldverhalen geweest door zijn zonderlinge droomwereld, vol poëzie enerzijds en zijn zonderlinge oorsprong anderzijds. Ook de zorg die McKay besteedde aan zijn strip, zowel aan figuurtjes als decors (zeer nauwkeurig met grote boven- en onderzichten, iets totaal nieuws), was een enorme vooruitgang. Voor vele liefhebbers van esthetisch verantwoorde beeldverhalen begint de strip bij McKay, niets daarvoor maar gelukkig veel daarna...

Ook dient Charles W. Kahles te worden vernoemd, die een indrukwekkende produktie van beeldverhalen

van 1900 tot 1940 kende, alles vrij goed getekend maar te zeer onderhevig aan de tekenen des tijds en zonder veel originaliteit: 'Hairbreath Harry', 'Captain Kripp', 'Tim and Tom', e.a.

HUMOR

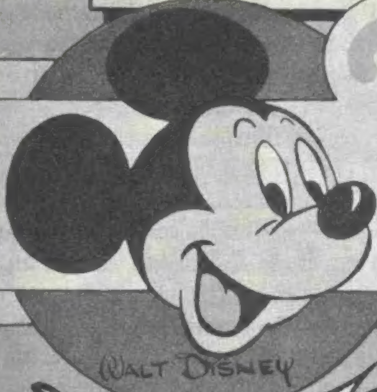
Einde van de eerste ronde voor de US-strip. Tot hiertoe hadden zich beeldverhalen ontwikkeld met kinderen (The Kids, Yellow Kid, Buster, Nemo) als centrale figuren; de volwassenen zijn de klaagmuren en de eeuwige slachtoffers. Ongetwijfeld hadden deze strips weerslag op latere generaties: Buster is een directe voorloper van Winnie Winkle, in Frankrijk bekend als Bicot en bij ons als Sjors. Ook Bibi Fricotin is een Franse variante op deze strip zoals ook Quick en Flupke er de Brusselse nakomelingen van zijn. Geleidelijk verschuiven de centrale kinderfiguren naar dieren en volwassenen. Bij dieren wordt het een mythologische groep, die ofwel een hekel is ofwel een bron van humor, zodat elk dier begiftigd wordt met menselijke eigenschappen (levensmilieu, denken, praten). Bij volwassenen treden wij de familiekring binnen, vooral na de jaren '20. Een familiale kring die na de tweede wereldoorlog nieuw leven wordt ingeblazen met de realistische strip, dan wanneer het in de jaren '20 nog geschematiseerde strips zijn. Eerst komen de dieren aan de beurt: in 1910 tekende George Herriman een familiestrip, 'The Dingbat Family', toen hij besloot deze strip om te schakelen in 'Krazy Kat' en meteen werd het grootste beeldverhaal ter wereld gelanceerd; het is niet verkeerd dit beeldverhaal zo hoog aan te schrijven. Er zit meer dan één Chinese wijsheid in verscholen. Het is oud en wijs genoeg en bezit toch een zweem van menselijk gevoel, zodat het opvallend genoeg zowel jeugdig als ouder publiek kan bekoren. 'Krazy Kat' is spijtig genoeg te weinig bekend bij ons. Wat 'Krazy Kat' zo enig maakt is de onveranderlijke situatie waarin deze strip gedurende heel zijn levensloop zou vastgeankerd blijven. Krazy, de kat, houdt van Ignatz Mouse, de muis, die zeer ondankbaar bakstenen smijt naar Krazy's hoofd; vreemd genoeg is dit voor Krazy een verheugend feit, daar hij met zijn builen geen rekening houdt. Liefde is immers blind. De politiehond, Offiser Pupp, groot bewonderaar van Krazy, zal optreden als diens beschermer en de muis dan opsluiten. Vooreerst was er de techniek van Herriman. Ogenschijnlijk zeer arm maar op zichzelf een formidabele gagvondst door de steeds veranderende achtergrond van vakje tot vakje in een zelfde gebeurtenis. Het vlakke landschap werkt als een obsessie en dient als voornaamste achtergrond, maar de enige geldige achtergrond met symbolische betekenis is de algemeen menselijke handeling en de vreemde eigenschappen van de drie hoofdfiguren. De taal van Herriman is een wonder op zichzelf: dik doorspekt met dialectische uitdrukkingen, woordspelingen, fonetische zinsomzettingen, doet ze een vreemde poëzie naar voren treden die heel wat vertalers heeft doen terugdeinzen. De universele kwaliteit van de strip maakt het nochtans mogelijk, hiervan handig gebruik te maken in alle talen. De personages zelf spreken boekdelen: de dikke politiehond is de 'orde' die het gezag in handen wil houden. Pupp is de werkelijke Hitler of de Gaulle van dit wereldje. Een droomwereld op zichzelf die armen en wezen en verdrukten (in dit geval Krazy) wil beschermen tegen wil en dank. Ignatz, de muis, is de cynische allesvernietigende anarchist die door zijn eigen gebreken zal ten onder gaan; in dit geval de onvermijdelijke opsluiting, vooral door de onverwoestbare, allesoverrompelende, onhoudbare liefde (van Krazy Kat). Het medevoelen, de fantasie, de ironische poëzie en de schitterende teksten maakten dat bij de dood van Herriman in 1944 deze strip door niemand werd overgenomen, zo groot was het respect voor het genie van de schepper. 'Krazy Kat' blijft één van de toppunten van het beeldverhaal. Het zou het beslist verdienen op tijd en stond weer uitgegeven te worden. Een euvel dat Olaf Stoop reeds heeft verholpen. Daar waar 'Krazy Kat' de ware en naakte mens toont en zijn ondoordachtheid in een toppunt van kleinmenselijkheid, is die andere kater, Felix 'de gelukkige', een toppunt van menslievendheid. Kwestie van humor mist 'Felix de kat' de impact die de logische aaneenschakeling van absurde feiten bij 'Krazy Kat' veroorzaken.

Bij 'Felix' vloeien de gags ineen door het samenvoegen van zuivere fantasie en poëtische levensbeschouwing. Felix is een eenzame kater die niets liever zou hebben dan opgenomen te worden in een gezellige huiskring en spinnend voor de haard te liggen ronken. Het is voor hem een geluksdroom die hij liefst zou zien verwezenlijken door jonge meesters, voor wie hij een grote voorliefde heeft. Dromen zijn echter bedrog en de kleine, vriendelijke Felix is een gemakkelijke prooi en speelbal voor kwade honden, harteloze meesters, verraderlijke agenten, enz. Tegenover die wrede, genadeloze maatschappij staat de hulpeloze Felix met zijn hart van goud, zijn liefde voor kinderen, zijn ongevulde maag en koude voeten (!). Het zou echter verkeerd zijn hem te onderschatten. Felix heeft zijn gelijke niet om hindernissen en gevaarlijke kerels uit de weg te ruimen. Zijn machtigste wapen is zijn fantastisch optimisme, zijn formidabele goede wil en zijn fenomenale fantasie. Allicht kende hij maar tijdelijke rustplaatsen en neemt hij genoegen met kleine vreugden, maar nooit zal men hem zien opgeven. De kracht die in dit kleine figuurtje schuilt, maakt het des te groter naarmate de hindernis groeit. De symbolische waarde van 'Felix de kat' is niet uit de mouw geschud. Het is een voorbeeld

WEEKBLAD
BELGIE : 6 FR.

Het blad voor kleine en grote kinderen

13 december 1956
Nr 323
7e jaar - 20 blz.

Mickey magazine

van een menselijke deugd die inderdaad met de grootste moeilijkheden te kampen heeft, dag-in, dag-uit...

Daarom ook behoudt deze strip zijn waarde. Het zou verkeerd zijn, te zeggen dat Felix door wilskracht alléén, de machtigste vijand kon omverlopen. Zijn geheim wapen was de fantasie, die de tekenaar Pat Sullivan met veel smaak inlaste, wat de strip dikwijls tot een meesterwerk verhief. De fantasie in Felix berustte vaak op kleine feiten: Felix wordt achtervolgd, dit is het thema. Hij bezit een boog maar geen pijlen, het noodlot drukt op hem. Een vraagteken boven zijn hoofd beklemtoont dit. Op het ogenblik dat de val nabij is, krijgt hij een idee, neemt het staafje van het vraagteken en gebruikt dit als projectiel. De achtervolging van Felix wordt omgezet in de Felix' jacht. Ten einde pijlen weet hij ook nog zijn staart recht te strijken en als laatste pijl te gebruiken. Van een technisch trucje maakte Sullivan een fantasierijke gag. De beste avonturen van Felix zijn trouwens diegene waarbij hij een imaginaire wereld (dikwijls een droomwereld) betreedt en hij de onmogelijkste vijanden moet bekampen. Het wordt steeds erger, maar uiteindelijk weet Felix zich wel te redden. Sullivan maakte zijn Felix beroemd door de tekenfilms. In 1929 verscheen de eerste tekenfilm, met geluidsband, over Felix. De meeste van deze films werden gemaakt op 9,5 mm. Bij het intrekken van dit formaat werden heel wat films vernietigd. Het was nochtans door de strip dat Felix bleef voortleven. De dood van Sullivan (1888-1933) werd die van Felix. Door andere tekenaars, thans Joe Oriolo bijvoorbeeld, werd de taak voortgezet, evenwel zonder de ware geest van Felix te kunnen behouden.

Het derde held-dier was ditmaal geen kater maar een muis, en wat voor een muis! De beroemdste muis ter wereld die door kindervriend nr. 1, Walt Disney, op het scherm en op het papier leven werd ingeblazen. Mickey Mouse was in de eerste plaats een filmverschijning. Met zijn tekenfilms heeft Disney generaties weten te boeien, zozeer zijn stempel op een genre drukkend dat hij er de ongeëvenaarde grootmeester van werd, nog steeds nagevolgd en bewonderd...

Walt Disney, zoon van een Iers emigrant Elias Disney genaamd, werd geboren in 1901 en stierf in 1966.

Het was in 1928 dat hij Mickey Mouse lanceerde in zijn tekenfilms. De derde werd trouwens de eerste muzikale tekenfilm met geluidsband: 'Steamboat Willie'. Meteen was het succes verzekerd, want Disney, die het genre van de tekenfilm zijn adelbrieven verleende, legde het meteen volgens zijn normen vast: Hij bracht in de eerste plaats ontspanning, gezonde humor met een tikkeltje poëzie, veel fantasie en bovenal een laagje mensenkennis die het voor allen aanvaardbaar maakte. Die vriendelijkheid, opgewektheid en menslievendheid maakten dat zijn creaties idolen werden bij de jeugd; elke bewering van valsheid, slechte invloed, van geweld, sex en erotiek vervalt door de onschuld van Mickey Mouse. Na het succes van de Mickey Mousetekenfilm ging Disney in 1929 over tot een nieuwe reeks met nieuwe helden: de Silly Symphony. In 1930 eerst ging hij over tot het beeldverhaal. Dit was geen vooropgezet plan; het is wel geweten dat deze beeldverhalen slechts een onderdeel waren van de 'merchandising' van Disney's helden. Toch zouden deze beeldverhalen invloed uitoefenen...

Naast talrijke produkten die voortaan de stempel Mickey Mouse of eenvoudigweg de handtekening van Disney droegen, waren de beeldverhalen niet de minst populaire. Dank zij de merchandising werd Disney in staat gesteld zijn grotere films te financieren: Snow White (1937); Pinocchio (1938); Bambi (1939); Fantasia (1940), Dumbo, Alice in Wonderland, enz.

De beeldverhalen begonnen eerst in januari 1930 langs de kranten om in de V.S. Toen zij in Europa verschenen, werden zij in Frankrijk in albumvorm uitgegeven. Nadien kwamen de weekbladen: 'Le Journal de Mickey' (nog lopend), 'Topolino' in Italië, in België: 'Mickey', in de jaren '50. Sedert de jaren '30 werden ontelbare strips van Mickey Mouse getekend, zowel kortere als langere verhalen, of ook onder vorm van stopcomics (zo verschijnt hij o.m. in Volksgazet).

Het is bekend dat Disney nooit deze strips getekend heeft; zijn geesteskinderen werden uitgewerkt door een ploeg die geleidelijk meer aan belang won. De originele films waren reeds resultaten van ploegwerk, Walt en Roy Disney en Ub Iwerks. Nochtans behielden, en in zekere mate verdiepten, de beeldverhalen de karakteristieken van elk personage tot een zekere conformiteit en een aantal evoluties, wat echter wel begrijpelijk is gezien de aard van het publiek waarvoor ze bestemd waren. Ook de kring van Mickey Mouse en zijn lotgenoten vormt een mythologisch wereldje op zichzelf. Mickey, de brave, moedige, steeds opgewekte mens (!) is het toonbeeld van de doorsnee Amerikaan. Hij is (eeuwig) verloofd met Minnie en bezit twee schatjes (of pesten) van neefjes. Zijn beste vriend is Goofy (of Dingo).

Mickey is het symbool van de Mens 'made in U.S.A.'. Hij is de man die in alles slaagt, de ergste tegenslagen (of vijanden zoals Black Pete) overwint. Hij is er sedert lang geraakt; hij heeft een leeuwemoed, is een onversaagd kamper en verdediger van het recht en zal steeds zegevieren.

Dit betekent echter dat Mickey Mouse voor jonge generaties een toonbeeld, maar voor oudere mensen een aartsvervelend ventje is geworden. Interessanter is Donald Duck, diens neefjes en Daisy, zijn meisje, en vooral Uncle Scrooge, zijn schatrijke en vrekkige oom en al de andere satellieten die in zijn wereldje rondtollen. Naast de glimlachende Mickey zit Donald Duck te grienen, want hij is een pechvogel, een man met een gouden hart, eerder onbesuisd, opdringerig, bepaald hoogmoedig; aldus staat hij lijnrecht tegenover de kalme, ordelievende Mickey. De wegen van Donald Duck zijn bezaaid met hindernissen evenals die van Mickey. Deze laatste wipt er gezwind over; Donald zal eerst komen aanlopen, dan vallen, opstaan, woedend herbeginnen en bij de tiende poging nog steeds met dezelfde grimmigheid aanrukken, daarbij graag gebruik makend van het motto 'klinkt het niet dan botst het'. Iedereen is het ermee eens dat Donald het beeld is van de mens die in dezelfde omstandigheden juist eender zou handelen... een manier om zich te ontdoen van complexen. De mug die hem het slapen belet, zal Donald met de grootste middelen bestrijden, o.m. ge-

FREDERIK FLUWEEL

DOOR Webster

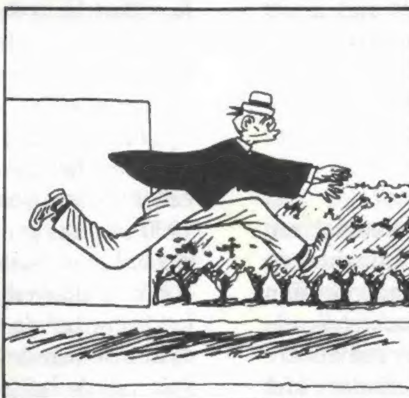

bruik maken van een jachtgeweer. Als hij dan zalig weer wil inslapen, zal er een kraan beginnen druppelen, of klapt een vensterluik open of roepen de neefjes. U ziet het, een mens zoals u en ik. Naast de eend met het slechte (menselijke) karakter zou Disney nog heel wat andere helden lanceren onder wie de beroemde 3 biggetjes en de boze wolf. De wolf achtervolgt nog steeds de biggetjes, maar het neefje van de wolf is een vriend van de biggetjes en oei dat stelt problemen. Nif Nif, Naf Naf en Nouf Nouf werden in 1933 gelanceerd, Donald Duck in 1934.

Walt Disney heeft geen grote beeldverhalen gemaakt, hij heeft wel dieren getekend, die voor symbolen voor mensen doorgaan net zoals bij La Fontaine. Deze, hoofdzakelijk filmcreaties, hebben invloed uitgeoefend op het beeldverhaal. Disney werd zeker door de goden begenadigd. Miljoenen kinderen wist hij te onderhouden.

En we zouden in feite een aantal artiesten onrecht aandoen moesten we de produkties van Studio Walt Disney geen eer aandoen. Vergeten we niet dat uit deze studio's zowel van beeldverhalen als van tekenfilm enorm veel tekenaars zijn ontsproten (o.a. Walt Kelly). Als we zeggen dat Walt Disney geen grote beeldverhalen heeft gemaakt dan is dat fout want tenslotte werkten een aantal mensen in de meest volkomen anonymiteit, zij vervulden hun contracten en moesten zich houden aan de regels des huizes maar sommigen staken heel hun ziel en hart in hun talent en dat was soms onmetelijk. Zo gebeurde het met 'Mickey Mouse' die van 1930 af als beeldverhaal liep en die eerst werkelijk door Ub Iwerks werd getekend maar na het eerste verhaal reeds aan Floyd Gottfredson overgelaten die de reeks zou tekenen van '30 tot '39, dwz de grote periode vol avontuur; de Mickey reeks vervulde toen alle eisen qua feuilletonliteratuur en die verhalen die toen ook in Nederland in album verschenen zijn prachtige staaltjes van onderhoudende avonturenstrips met enorm veel charme en suspenseffecten getekend. Gottfredson is wat ons betreft waarschijnlijk de meest onderschatte en miskende tekenaar uit de States, we hopen U overigens eens een belangrijke bijdrage over deze kunstenaar te leveren. Hij werd opgevolgd na 40 door H. Eisenberg, nadien door Al Levin en tenslotte door Bill Wash maar geleidelijk verwaterde de strip tot een summier soepje van hetgeen hij was geweest: potage du chef. Belangrijk ook is de aanzienlijke bijdrage in de Donald Duck strip door de sublieme grootmeester Carl Barks (die sedert 1943 de reeks in handen nam, ze aanzienlijk uitbreidde en tot een hoogtepunt leidde dat hij in 1967 zonder dank achterliet aan knoeiers). Taliaferro had voor hem de figuur als stripheld vastgelegd maar Barks maakte er een wereld apart van die enig blijft. Helaas zou er over het Walt Disney gedoe nog heel wat te vertellen zijn maar het leek ons belangrijk vooral Gottfredson en Barks niet te vergeten.

In het begin der jaren '30 zou het beeldverhaal een geweldige evolutie ondergaan die het naar onverhoopte artistieke hoogtepunten zou voeren, nl. door het ontstaan van het realistische beeldverhaal. Voordien echter kende het beeldverhaal in de Amerikaanse kranten een andere groei die parallel liep met de dierenbeeldverhalen. Het familiaal beeldverhaal dat voornamelijk gegroeid is uit de kinderverhalen: Yellow Kid, Buster Brown en Little Nemo, Katzenjammer Kids, om een meer volwassen publiek te raken. De helden uit de nieuwe strips werden dan ook ouder: de evolutie voltrok zich tussen 1910 en 1920. Onder de meest bekende, miskende of beroemde familiestrips en tekenaars willen we de volgende aanstippen: George McManus (1883-1954). McManus begon reeds op 14-jarige leeftijd te tekenen. Begonnen in de New York World zou hij later door Hearst overgeheveld worden. Naast talrijke minder belangrijke strips zou in 1913 'Bringing up Father' beginnen dat hij tot bij zijn dood aanhield. De strip wordt thans getekend door Frank Fletcher en Bill Kavanagh. 'Bringing up Father' zou model kunnen staan voor alle familiestrips. Zoals 'Blondie', 'Out of our way' en 'Li'l Abner' b.v. is het een typische situatiestrip, waarbij elk personage beantwoordt aan een welbepaald type. Door botsingen, wrijvingen en ontmoetingen tussen verschillende types die elk hun rol tot het einde doorspelen, ontstaat de gag die uitloopt in een komische situatie met dikwijls netelige gevolgen voor de held. Deze wrijvingen zijn nochtans niets meer dan de dagelijkse kleine feiten van het leven, want deze strips zijn stuk voor stuk humoristisch bedoeld, wat bewijst dat ze menselijk zijn gebleven zonder enige bijbedoeling, wat sommige mensen wel eens in twijfel trekken. 'Bringing up Father' nu, verhaalt over Jiggs, een Iers emigrant, en diens vrouw Maggie, die zich anders voordoet dan ze is door dure kleren te kopen met het geld dat haar man door hard werken heeft kunnen sparen. Jiggs blijft zichzelf. Hij behield zijn vrienden met wie hij poker speelt, hij houdt van corned beef en cabbage (vlees in blik en kool). Dit is te veel voor zijn vrouw en dochter, die zich als aristocraten willen voordoen en steeds de laatste modesnufjes dragen. Jiggs zoekt dan alle mogelijke middelen om uit die kring te ontsnappen. Na ontelbare pokerpartijtjes keert hij huiswaarts. Het is een klassiek beeld geworden hem de trap te zien opgaan, de schoenen in de hand, de hoge hoed in de nek geschoven. Wat Maggie helemaal niet goedvindt, daar zij ten bewijze hiervan reeds tientallen vazen stuksloeg op Jiggs' hoofd. Sedert jaren is deze situatie dezelfde gebleven. Maggie is nog steeds op hol geslagen, Jiggs pokert nog steeds met vest en hoge hemdsboord aan, een sigarepeuk in de mond. 'Bringing up Father' is een meesterlijke strip, wellicht de eerste familiestrip die heel wat invloed zou uitoefenen.

'Bringing up Father' mag gerust model staan voor de familiestrip in de vorm die McManus er aan gaf. In zijn geval waren de helden geen helden meer, maar eenvoudige mensen wier dagelijks leven aanleiding gaf tot gags. Die vorm ontwikkelde zich, voornamelijk in de jaren '20 en '30, in een aantal familiebeeldverhalen in de Amerikaanse krant die het genre van het Amerikaanse beeldverhaal tot een humoristisch hoogtepunt zouden leiden. Tot begin 1930 in elk geval waren deze beeldverhalen toonaangevend in de States. Het humoristische genre werd nadien achterhaald en dikwijls voorbijgestreefd door twee feiten: het begin van de realistisch getekende beeldverhalen en de opkomst van de 'comics' made in U.S.A. Eerst nog enkele van de beste humoristische beeldverhalen aanhalen:

familiestrips, dierenstrips, kinderstrips en enkele afzonderlijke genres.

Laten wij eerst verder gaan met de familiestrips en hun aanverwanten. Jeff en Mutt is niet bepaald 'de' familiestrip die, zoals we zagen, door McManus beter omschreven werd. Het is een beeldverhaal gebaseerd op de vriendschap. Jeff en Mutt zijn twee ware vrienden voor het leven. Uit dit tweemanschap is een der beste gagstrips ontwikkeld dat nu nog loopt. Oorspronkelijk verscheen alleen Augustus Mutt in deze strip in de 'San Francisco Chronicle' in 1907. Later, toen de tekenaar H.C. Fisher (alias 'Bud' Fisher) naar de Examiner overging, bracht hij Jeff als tegengewicht in de balans. Mutt en Jeff is spijtig genoeg te weinig gekend bij ons. De kern van de humor lag in het bijeenbrengen van twee totaal verschillende personages. Jeff, klein en gebaard, deftig en gekleed met vest en hoge hoed, staat tegenover Mutt, een turfspeler uit de Belle Epoque, lang en mager. Sedert de dood van Fisher (1884-1954) wordt de strip getekend door Al Smith die reeds voor Fisher werkte sedert 1932.

Mutt en Jeff behoren nog tot de zuiver humoristische strip. The American way of life komt al op de voorgrond. De familiestrip staat op het punt door te breken. Mutt en Jeff zijn al geen kinderen meer. Gedaan de hopeloze onverbeterlijke guitenstreken van zoontjes en dochtertjes. Amerika is bevolkt met volwassenen. Het zijn deze mensen die dagelijks hun krant openslaan en er een strip in vinden die hen kan boeien, die hen aanbelangt. Dat zal het basisargument zijn voor de familiestrip. Het nieuwe genre breekt door dank zij Mutt en Jeff enerzijds, dank zij de Toonerville Folks anderzijds. Van nu af zijn niet alleen de kinderen de helden van strips, ook volwassenen treden op. Hun gebreken zijn niet kleiner, maar zij richten zich reeds meer tot een ouder publiek. De kwetsbaarheid van de kleine man, ziehier het motto van de nieuwe richting. Laten we niet vergeten dat we nog uitsluitend over krantestrips spreken. Ongeveer samen met Mutt en Jeff ontstonden de 'Toonerville Folks' (letterlijk de Toonerville inwoners), een strip die in 1908 door de Evening Post van Chicago werd gelanceerd, getekend door Fontaine Fox (°1884). Oorspronkelijk betreft het hier een kleine randgemeente, vol met de plattelandscharme en de geestigheid van de mensen die er wonen.

Later kreeg de strip zijn centrale figuur: de wattman Mickey McGuire, bestuurder van een archaïsche tram, enige verbindingslijn met de city. De grafische kunst van Fox doet even archaïsch aan, karikaturaal, zeer eenvoudig, lineair, en maakt een opmerkelijk gebruik van het vogelperspectief. Ongetwijfeld zit dit beeldverhaal vol poëzie en charme van een voorbije periode, een tijdperk dat terugloopt tot in de jeugd van Fox himself. Het is niet zonder een brok emotie dat men deze levendige geschiedenis terugvindt bij het lezen van 'Toonerville Folks'. En dan weten dat de strip door Fox in 1959 opgedoekt werd zonder enige hoop op terugkeer!

Citeren we nog terloops de voornaamste reeksen die tot de ontwikkeling van de strip bijdroegen; de beste reeksen worden met enkele woorden toegelicht.

'Polly and her Pals' startte in 1912 in American Journal. Een humoristische formulestrip zoals alle voorgaande door Cliff Starret (1881-1964). Polly, de ster van de dolle jaren, modern, jong en bevallig met haar dolle familie, haar vrienden en bewonderaars, in een stijl die veel doet denken aan die van Krazy Kat. Deze strip kreeg zijn beurt vooral in de zondagsbladen. Ook Starret oefende veel invloed uit.

In 1918 ontstaan de 'Reg'lar Fellers' (de brave jongens) in de New York Herald Tribune, getekend door Gene Byrnes. De jonge vrienden in familieverband; vrij vitaal van tekening, dynamisch en eenvoudig, een beetje naar de expressionistische kant wat de contouren van de personages betreft en met gags die een opeenvolging zijn van 'logische doordrijverijen'.

Hetzelfde jaar ontstaan 'Toots and Casper', die Jimmy Murphy voor Hearst, de persmagnaat, zou tekenen. Deze strip legde een traditie vast. Het is de eerste werkelijke familiestrip, d.w.z. over de doorsnee Amerikaanse familie: kind, vrouw en man. De man een beetje dom, de vrouw knap en lieftallig. Sedert jaren is deze familie dezelfde gebleven. Dat is nu eenmaal de eis van Jan Publiek.

Een jaar later, in 1919, lanceerde Patterson een nieuwe krant: Daily News, waarvoor Sidney Smith, een veteraan, The Gumps zou tekenen. 'The Gumps' is de naam van de doorsnee burgerfamilie: Andy Gump en zijn vrouw Min, die 100% burgermanieren en sedentaire kevensnormen aannamen. In 1935 zou Gus Edson de strip overnemen bij de dood van Smith.

In 1920 is het dan 'Moon Mullins' van Frank Willard, in 1957 voortgezet door zijn assistent Ferd Johnson. Een vreemde familie waar Moon het type van de doortrapte luiaard is. De evolutie van het kinderverhaal en de humorstrip is de aanleiding, in de jaren '20, voor het ontstaan van de familielachstrip. In 1920 evolueerde de zuiver humoristische 'Gasoline Alley' van Frank King naar de sociale hedendaagse familiestaat. De huidige centrale figuur, de vondeling Skeezix, is de doorsnee burger, die met de dagelijkse probleempjes rekening moet houden. De strip houdt inderdaad een nieuw doel in doordat hij de lezer, dag-in dag-uit, een soort van zelfvertrouwen moet geven. Deze formule werd succesvol overgenomen door tal van andere familiestrips.

'Our boarding house' van Gene Ahern, eveneens uit 1921, is een ander voorbeeld van humor in de familiestrip. Hoofdfiguur is de plompe, pretentieuze Majoor Hoople, de betweter, die door zijn laag-bij-de-grondse echtgenote tot de werkelijkheid wordt geroepen wanneer dit nodig blijkt. Een fascinerende strip van geringe grafische kwaliteit, maar met fel realistische achtergrond en bijtende moraal.

'Out of our way' van James R. Williams, is van 1922 (hij zou het vijfendertig jaar volhouden). Hoofdtroef is hier eens te meer het stramien van de dagelijkse sleur in een doodgewone Amerikaanse familie. Humoristisch doch zonder veel originaliteit getekend. Groot succes nochtans in de States, gezien de achtergrond.

In 1929 naderen wij zeer dicht de grote vernieuwing van het Amerikaanse beeldverhaal: het realisme.

De humor verliest echter geen enkele van zijn pluimen. Integendeel, bij de jaren '30 gaat hier ook een zekere

hernieuwing of althans een voltrekken van de evolutie, plaatsgrijpen.

In 1929 was het de beurt aan 'Popeye, the Sailorman'. Hij werd dat jaar geïntroduceerd in een stripje van Elzie Segar, dat reeds liep rond 1920. Popeye werd de grote vedette. Deze eenogige zeeman kon geweldige krachtpatserijen verrichten dank zij het slikken van spinazie in blik. Popeye bij de familiestrip te rangschikken is te verklaren door het driehoeksgeval: Popeye, Olive – zijn eeuwige platvoetige verloofde – en Wimpie, de luiaard en veelvraat die de antithese van de sobere, werklustige Popeye is. Rond deze kern staan nog enkele andere personages. Het grote succes van de strip was te danken aan de vele tekenfilms van Dave en Max Fleisher die uitmuntend waren. Segar stierf kort voor de oorlog; de strip werd hernomen door Tom Sims en Bo Zolsby. Thans door Bud Sauendorf. Het is het prototype gebleven van de eenzijdige strip waarbij de gags geconcentreerd blijven op de nog steeds identieke verhouding onder de personages. Segar tekende ook de strip van Prof Wostonozzle, een geniaal geleerde die de gekste uitvindingen bracht (in zuivere SF-vorm zelfs). Sedertdien honderden malen hernomen, maar was het bij Segar reeds niet de parodie van b.v. Baron Frankenstein?

De stijl van Segar muntte vooral uit in de overdrijving van bepaalde kenmerken of uiterlijke lichaamsvormen en bleef sober en efficiënt, wat zijn opvolgers probeerden na te doen.

In de jaren '20 vierde de Amerikaanse kolderfilm hoogtij; ook het stripverhaal van die tijd werd door het koldervirus aangetast.

'Smokey Stover' van Bill Holman (°1903) is hiervan de beste vertegenwoordiger. Smokey Stover (de naam alleen is reeds sprekend genoeg) kan men niet verklaren. Het is één gagplaat waarin de wildste humor losbarst en waaraan alles meedoet: de striphelden, het decor, de gebruiksvoorwerpen, enz. Deze dolle pompier heeft ongetwijfeld een vernieuwing gebracht in die zin dat alles, maar dan ook letterlijk alles in de tekeningen een rol speelde in het verhaal.

In dezelfde geest ontstond 'Spooky', een beeldverhaal over een vreemde kat, met een strikje in de staart. Haar enige doel is blijkbaar haar meester in de meest netelige situaties te brengen. Eens te meer heeft het decor hier een essentieel belang. Een tekenplaat van Holman moet men van begint tot einde lezen en herlezen om elke gag eruit te halen.

In 1930 begon Bernard 'Chic' Young (1901-1973) voor New York American zijn strip 'Blondie', de familiestrip bij uitstek. Oorspronkelijk was het een knap liefdesverhaal van een rijkeluiszoontje (Dagwood Bumstead), verliefd op een schattig maar arm buurtmeisje.

Tenslotte werd Dagwood verworpen door zijn eigen familie en langzamerhand kreeg de strip zijn uiteindelijke en definitieve vorm. Dagwood is een bediende wiens baas problemen heeft zoals elke baas of werkgever: Dagwood heeft moeite om 's morgens op te staan, om de bus niet te missen, om het slecht humeur van zijn baas te omzeilen, enz. Zijn vrouw is nog altijd even schattig, zij telefoneert zeer lang met buurvrouwen en vriendinnen, koopt vele kleedjes (te veel volgens Dagwood), de kinderen groeien (Baby Dumpling en Cookie), de hond is drachtig. Dagwood gaat graag kaarten met vrienden, heeft last van handelsreizigers, enz. Kortom, een gemiddelde American die de doorsnee American way of life kent.

Het is één van de beste strips ter wereld die door zowat vijftig miljoen mensen wordt gelezen. In België zijn er vijf of zes week- en dagbladen die de strip overnemen. Ook grafisch is de strip perfect. Door de jaren heen is er natuurlijk een evolutie waarneembaar, maar de laatste jaren was hij de perfectie nabij. Deze doodgewone Amerikaan Dagwood is tenslotte de vertegenwoordiger van de Amerikaanse kleinburger. Dat Young verkoos hem in een humoristisch daglicht te plaatsen is één van de oorzaken van zijn succes.

In 1932 ontstond de strip van Clifford Mac Bride: 'Napoleon'. Een hond vol goede wil, dapperheid en... domheid. Geen woorden, geen tekst, alleen maar één gagplaat met een 'chute' in catastrofe; zeer soepel en zenuwachtig van lijn, zeer gekunstelde gelaatsexpressies.

Milt Gross is ook een belangrijk tekenaar uit de periode 1920-40. Hij leerde zijn vak bij de New York Journal met het bijwerken van tekenmateriaal voor andere tekenaars. Na jaren bracht hij zijn eigen humoristische strips uit, waarvan de voornaamste zijn: 'Count Screwloose from Toulouse', het gekke verhaal van een zwakzinnige; elke gagplaat was gebouwd op een welbepaald stramien: de Count ontsnapt uit een gekkenhuis en keert nadien terug in het gekkenhuis om uit die mad, mad, mad world te ontsnappen. Naast deze satirische strip vernoemen we ook Dave's Delicatessen. Het verhaal van de 'ongeluksvogel en kruidenier'. Dave is half satirisch, maar nooit schokkend of tergend. Zijn stijl lag in de lijn van Segar en Holman.

We mogen ook Martin Michael Branner niet vergeten (1887) die van 1920 af in de Chicago Tribune een strip lanceerde: 'Winnie the Winkle'. Min of meer een familiestrip, maar waarbij Perry, de jonge broer van Winnie, de hoofdrol speelde. In Europa verscheen de strip onder verschillende namen (Bicot, Sjors). Niet alleen Perry, maar zijn gehele familie en de vrienden van Perry vormden de hoofdacteurs van de strip. Nogal verouderd van stijl. 'Henry' is me dunkt interessanter. (Verscheen in Wonderland, K.Z.V., enz.) 'Henry' is het oeuvre van Carl Anderson (°1865), die deze vrijwel tekstloze strip tekent. Bij de dood van Anderson was het diens assistent Don Trachte (°1915) die de strip voortzette. Deze flegmatieke jongen weet steeds de manier te vinden om een lachwekkende of komische situatie te scheppen.

In 1935, na een vrij moeilijk debuut, begon Al Capp zijn strip 'Li'l Abner' voor de New York Mirror. Al Capp is ongetwijfeld één van de beste striptekenaars ter wereld. 'Li'l Abner' was één van de honkvaste Amerikaanse hill-billies, achterlijke maar logisch denkende zuidelijk plattelandsbewoners. Jarenlang was Li'l Abner de eeuwige vrijgezel die eeuwig achtervolgd werd door de felle, rondborstige Daisy Mae. De taal is van enorm belang bij Capp; vrijwel onvertaalbaar spreken zijn figuren met een sterk zuidelijk accent, dat Capp bijna fonetisch omzette. Maar hoofdzaak bleef de inhoud die één enorme satire is

en blijft van de beruchte American way of life. Een satire die bijtend gevaarlijk afgestemd bleef op de actualiteit. Vedetten, politici, gangsters en rijkelui moesten (en moeten) het ontgelden, want Capp heeft een overrompelende humor die niemand spaart. De Capp-geest werd trouwens in hoofdzaak overgenomen door 'Mad' en in zekere mate door Pogo.

Naast de belangrijke 'Li'l Abner' waarbij zoveel belangrijke figuren in optreden, de Shtrunk, de Shmoo, Lena the Hyene, enz. tekent Capp ook 'Fearless Fosdick' (let op de titel!), een parodiërende hekeling van 'Dick Tracy', de detectivestrip van Chester Gould.

De wereld getekend door Al Capp is vrijwel ongelooflijk en heeft een indrukwekkende invloed uitgeoefend op de Amerikaanse humoristen. Als bewijs dat Amerikanen diep in eigen wonden kunnen snijden, staat Al Capp vooraan!

'Mickey Finn' van Hank Leonard ontstond in 1936 (toen Leonard 40 was). De eigenlijke held is Phil Fin, sherrif van een dorp in de Middle West, een vrij zachtmoedige sherrif die zijn job vervult in een geest doorspekt met humor.

De opkomst van de realistische strips en de comics verplaatste de interessegebieden van de lezers. Weinig nieuws ontstond tijdens 40-45. Na de oorlog nochtans kent de humoristische strip een vernieuwing. Buiten de familie-, kinder- of dierenstrip, allemaal op humoristische leest geschoeid, ontstaat nu een vernieuwing. Er moet nochtans gewezen worden op een aantal buitenstaanders die niet bepaald bij één der drie genoemde categorieën behoren. Wij denken hierbij aan 'Alley Oop' en 'Sad Sack'.

Eerst nog twee kinderstrips: 'Nancy' van Enrie Bushmiller en 'Little Jodine' van Jimmy Hailo's.

Nancy reageert als een klein meisje op de dagelijkse gebeurtenissen maar Little Jodine is het type van het pestkind dat plezier vindt in het uitlokken van de ergste gebeurtenissen. Ongetwijfeld stond zij model voor 'Dennis the Menace', beroemd T.V.-feuilleton maar vrij matige tekenstrip. 'Dennis the Menace' is een verre navolger van 'Max und Moritz' zoals ook 'Elmer' van Doc Winner (ontstaan in 1926).

In 1946 ontstaat 'Priscilla's Pop' van Al Vermeer, de laatste grote schematische familiestrip. Op hetzelfde stramien gebouwd als 'Blondie', maar hier hebben de gebeurtenissen betreffende de kinderen een essentieel belang en vormen zij de bron voor de logisch-onlogische humor. Als buitenstaanders hebben we de twee strips 'Alley Oop' en 'Sad Sack' vernoemd. Beide strips worden echter ook geschematiseerd qua stijl. 'Alley Oop' ontstond in 1934, getekend door V.T. Hamlin.

In een voorhistorisch kader leeft Alley Oop in het koninkrijk van Moo, waar hij gelukkig leeft met zijn vriend Foozy, koning Guz en de tedere Oola.

Dit voorhistorisch kader wordt op humoristische wijze bekeken en is niets anders dan een satire van onze maatschappelijke vorm in miniatuur overgeplaatst in het land van Moo. Na een tijdje bracht Hamlin hierin een verandering door Alley Oop dank zij een tijdmachine in alle tijdperken te laten evolueren. De contrasten bekomen door het anachronistische personage duiden nogmaals op een hekeling.

Met 'Sad Sack' is het een andere hekel. Sad Sack (Pechvogel in Humo) was eerst de ongeluksvogel bij het leger; na de demobilisatie kwam hij in het burgerleven terecht, zonder veel geluk echter.

George Baker (°1915) schiep 'Sad Sack' in de oorlogsperiode. Sad Sack is werkelijk het type van de tragische pechvogel. Verstoten, uitgestoten, bestolen, verworpen door de maatschappij, is Sad Sack de anti-held bij uitstek. Zijn dagelijkse ongelukken (moreel en fysiek) wekken onze sympathie, al wordt hij in werkelijkheid uitgebuit door de maatschappij. Sad Sack is een enig staaltje van diepmenselijkheid.

Sedert W.O. II ontstonden nieuwe belangrijke strips in het humoristische genre.

Beetle Bailey, een komische legerstrip, waarin lichtjes met het leger gespot wordt. Maar vooral de 'Peanuts', 'Wizard' of 'Id' en 'Pogo'.

Johnny Hart tekent 'Wizard' of 'Id' en 'B.C.' (Before Christ) in de nieuwe stijl, zeer elementair en grafisch zeer eenvoudig; hij tekent in dezelfde stijl en met dezelfde draagwijdte als in de 'Peanuts'.

'Pogo' van Walt Kelly (1912-1976) is ongetwijfeld op humoristisch gebied het beste beeldverhaal uit de U.S.A. van de laatste tien jaar. Pogo is een wasbeer en één van de inwoners van het Okefenokeemoeras. Hij deelt leed en vreugde met de andere inwoners, Albert de krokodil, Howland de uil, de schildpad Churchy, Seminole Sam, de vos, enzovoort.

Deze kleine gemeenschap van dieren leeft zoals een brok gemeenschap van mensen reageert of zou reageren ten overstaan van dagelijkse problemen, de internationale politiek, grote gebeurtenissen, 'vreemde luizen' in het land, het rassenprobleem. Geen twijfel mogelijk, Pogo is een hekeling van onze eigen maatschappij door de bril van een lokale minderheid; de onweerstaanbaar komische effecten, de verzorgde, zeer goed afgewerkte grafische techniek, het decor, alles draagt bij tot het succes van 'Pogo'. Bij het lezen vallen enkele typische kenmerken op: deze dieren hunkeren te veel naar de American way of life; terzelfder tijd wijzen zij onbewust op de gebreken van deze levenshouding en -stijl. Grafisch heeft Kelly veel te danken aan Holman en Capp en andere illustere voorgangers: zijn techniek om tekstballons te gebruiken als element van het decor en ze actief te doen meewerken...

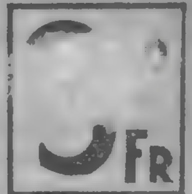
De 'Peanuts' van Charles M. Schulz doen daarentegen, grafisch, bijna armtierig aan. Alleen het elementaire wordt getekend; het is ook het enige dat noodzakelijk is; de helden zijn hier de zogenaamde kinderen: Charlie Brown, Lucy, Linus en de hond Snoopy.

In tegenstelling met Kelly, die zijn verhalen lang uitwerkt, tekent Schulz slechts één plaat of strip van enkele vakjes, soms wel over één onderwerp, telkens hernomen. Vandaar het weinig voorkomen van decors. Hoofdzaak zijn de karaktertrekken eigen aan elk der hoofdfiguren. Uit hun tegenstellingen haalt Schulz een komisch gezegde, dat echter wel een filosofische inslag heeft. Men moet de 'Peanuts' lezen en terugbrengen in onze wereld van volwassenen om de werkelijke draagwijdte te snap-

2e JAAR — Nr 51

7 JUNI 1946

STORY

16 BLADZ.

HET GROOTE AVONTUREN-WEEKBLAD

MANDRAKE
KONING DER TOVENAARS

MIJN GOEIE LOTHAR, JE MOET ABSOLUUT NAAR DE TANDARTS

NEE, IK TAN DARTS NIET GRAAG ZIEN !

IK HEB HEM MET GROTE MOEITE HIERHEEN GEKREGEN EN HOOP DAT HIJ NU KALM ZAL ZIJN !

MAAK U GEEN ZORGEN !... DANK ZIJ DE HUIDIGE PROCÉDÉ'S DOET HET GEEN PIJN MEER.

U GEEN PIJN ! MAAR IK ?

VERPLEEGSTER, HOU TEGEN !

GUE ! GUE !

TREK, JUFFROUW NOG HARDER !

MAAR DAT DOE IK UIT ALLE MACHT !

HULP ! HULP ! WEE MIJ !

HOUD HEM TOCH !

pen. Het gaat er hier niet om, een komische sfeer te scheppen waarmee wanverhoudingen en toestanden van onze wereld en maatschappij bedoeld worden. Het is wel degelijk een strip met bijbedoelingen, die met een bijzondere bril moet gelezen worden. Vandaar dat niet iedereen de humor van de 'Peanuts' – ten onrechte – kan smaken.

De opkomst van de cartoons-tekenfilms in de States vond weerslag in het beeldverhaal daar vele filmhelden werden overgeplaatst in beeldverhalen: de 'Jetsons' en de 'Flintstones' van Hannah en Barbara, 'Bugs Bunny', 'Tom and Jerry', 'Woody Woodpecker'. Echter voorbehouden aan de zeer jonge lezers.

Belangrijk in het humoristische genre is het tijdschrift 'Mad' dat van gruwelsatire overging naar de satire in het algemeen. Enkele grote namen blijven verbonden aan dit tijdschrift dat niets en niemand ontzag en in parodie en satire tot op het been blootlegde. De twee Severins, Bill Elder, Jack Davis, Mort Drucker en W. Wood waren de daders. Twee groten uit dit tijdschrift: Kurtzman en Elder lanceerden in 1962 'Little Annie Fanny', een prachtige kleurenstrip in 'Playboy' en in de geest van 'Mad', een constant belachelijk maken van de zo gesofisticeerde wereld van 'Playboy'. Even belangrijk nog is de bijdrage van de 'Underground'-tijdschriften uit Amerika, die meestal uitgaan van wat men een rebellerende of opstandige jeugd mag noemen. Er verschijnen ook vele hekelende strips in van Crumb, Siegel, Vaughn Bodé, R. Cobb. Grafisch van mindere kwaliteit, maar explosief van inhoud.

Een laatste grote naam in de humorstrip: Jules Feiffer. Eenvoudige stijl, weinig decors maar mensen centraal geplaatst. Een wrange humor op het randje van de sociaal-politieke satire.

REALISME

We keren terug tot de jaren dertig. De strip kan niet bestaan van humor alleen. Indien het humoristische beeldverhaal de schematische stijl verkiest, dan is het anders gesteld met de avonturenverhalen, die grafisch het realisme verkiezen, en met spanning geladen zijn. Deze spanning, tweede factor van het beeldverhaal naast de humor, zal opbloeien vanaf 1929. Er is ook nog wat anders dan de dagelijkse sleur van het gewone leven. Men kan er mee lachen, men kan ook verkiezen hieruit te ontvluchten. De poort tot deze ontsnapping is die van het avontuur. Miljoenen lezers slaan deze opengestelde weg in als het avontuur in de jungle, de science-fiction en de detectiveverhalen hun ophefmakend debuut maken.

De humor, de satire en de hekeling ontstaan, in de tekenwereld, in de 19de eeuw, en werden in de 20ste eeuw eenvoudigweg voortgezet. De grote 'boom' was het nabootsen van de werkelijkheid en het toevoegen van het avontuurlijke element, dat het interessepunt van het beeldverhaal verplaatste; deze open poort voor de verbeelding is van enorm belang geweest. Het betekent een langzame doorbraak van het beeldverhaal over de gehele wereld. Het zijn nu spanningsverhalen geworden die ontsnapping en ontspanning brengen. Men kan deze 'realistische strips' min of meer indelen naar genres; we zullen hier de beste strips per genre opsommen in een min of meer chronologische volgorde. De meeste van de hieronder vernoemde strips werden rijkelijk verspreid in Europa: België, Frankrijk, Italië. Zij hebben, bij de jeugdige lezer van toen, een enorme indruk nagelaten die in de jaren zestig tot de herdruk van vele van deze strips leidde. Men spreekt daarom van de gouden jaren '36-'38 van de Amerikaanse strips in Europa! Deze Europese gouden jaren hebben niets te maken met de gouden jaren uit de States waarmee men in dat land de comic-periode aanduidt. In de States vindt men de meeste van deze strips trouwens erg verouderd, enkele uitgezonderd.

Eén der meest geliefde genres is ongetwijfeld de science-fiction geweest.

In 1930 stond de SF nog in haar kinderschoenen. Zij was echter reeds succesvol en goed gelanceerd door beruchte schrijvers (Merrit, Burroughs, Leinster); goede uitgevers (Gernsback) en tijdschriften (Amazing). Het was normaal dat SF met hetzelfde geluk en door haar 'visuele' thema's, zowel op filmgebied als op stripgebied eer werd aangedaan. De eerste grote science-fiction-strip is die van 'Buck Rogers'. Voor Buck Rogers inspireerde John F. Dille zich naar de roman 'Armageddon 2419 A.D.' van Philip Nowlan, een SF-schrijver, die tot aan zijn dood meewerkte als scenarist. De tekeningen werden toevertrouwd aan Dick Calkins die de strip tekende van 1929 tot 1947. Nadien werd deze door een aantal andere tekenaars overgenomen.

In een futuristische stijl bracht deze strip ons het verhaal van lief en leed tussen Buck Rogers en zijn eeuwige verloofde Wilma. Ongetwijfeld legde deze eerste realistische helden strip een aantal conventies vast: goed getekend, vrij veelvuldig doorspekt met humor, boordevol geniale vondsten en boeiend. Buck Rogers bleef model staan voor de science fiction-strip. Indien Buck Rogers de eerste volwaardige SF-strip was, dan blijft het zo dat het niet meteen de doorbraak van de SF in de strip betekende. Ondanks zijn groot succes wordt deze strip sterk in de schaduw gesteld door een naam met magische klank: 'Flash Gordon'. Toen tekenaar-schrijver Alex Raymond startte met de strip op 7 januari 1933 in de Amerikaanse kranten, ontbrak er grafisch wel wat aan. Maar langzamerhand ontwikkelde Raymond een ongekend grafisch meesterschap; die jaren van leerschool hadden hem een

techniek, qua inhoud, gegeven die hij jarenlang met succes zou toepassen. Toevallig raken Flash Gordon, Prof Zarkov en Dale Arden op de planeet Mongo; hun doel is de planeet van haar baan te doen afwijken. Zij worden gevangen genomen door krijgsmannen van Ming, een geniaal maar demonisch vorst op deze planeet. Van dan af werkt de strip op een grondslag die van episode tot episode nieuw leven moest inblazen. De talrijke vondsten van Raymond, de rijke, overvloedige stijl die van barok tot zuiver klassicisme evolueerde, de epiek van het verhaal en de verhoudingen tussen de verschillende hoofdpersonages, alles droeg bij om van deze strip één der grootste te maken, naar het voorbeeld van Valiant van Foster en Tarzan van Hogarth.

Op het gebied van SF is Raymond een geniaal verwerker geweest van de space-opera; op het gebied van de karakterontleding wist hij personages in het spel te brengen met menselijke gevoelens; de jaloerse maar dol verliefde Dale, de intrigante Azzura, de edele Barin, de demonische Ming, de geniale geleerde en trouwe vriend Zarkov.

Om dit spel van intriges en ontknopingen in beeld te brengen, ontwikkelde Raymond vanaf 1935, een stijl en een techniek die nu nog merkwaardig is, samen met zijn werkelijkheidszin, zijn toekomstvisie, zijn visuele techniek.

Men mag nu eenmaal Flash Gordon als het prototype van de American hero beschouwen, de blonde atletische knaap die edel en oprecht handelt, de brave boy-scout die verontwaardigd optreedt als verdediger van weduwen en verdrukten, wat trouwens zeer dikwijls de aanleiding vormt voor de zeer knappe intriges van deze strip waarin de arme Gordon het er niet altijd zonder kleerscheuren afbrengt, onder het waakzame oog van de jaloerse maar dolverliefde Dale Arden.

Raymond kreeg er na vele jaren geniaal tekenwerk genoeg van en vanaf '39 zou Austin Briggs de strip in de getrouwe stijl voorttekenen. Het episch genie en de oorspronkelijke mythologische geest ontbraken echter.

We mogen zeggen dat Gordon groots bleef, zolang zijn avonturen zich afspeelden op Mongo, maar in '39 keerde hij terug naar de aarde en meteen zakte het peil van de strip. Na de oorlog kreeg Briggs als opvolgers Paul Norris, Mac Raboy, Dan Barry en anderen. Geen enkele wist zich als de evenknie van Raymond te ontpoppen.

Raymond had het tekenen nochtans niet opgegeven, waarover verder meer.

Als derde belangrijke SF-strip vernoemen wij 'Brick Bradford' van Clarence Gray (tekeningen) en William Ritt (tekst) eveneens uit 1933. Indien Flash Gordon oorspronkelijk één lang epos is (op de planeet Mongo), dan is de Bradford-strip een kroniek van verscheidene avonturen op aarde en op andere planeten en in andere tijden. Bradford (blond, blauwe ogen, Amerikaan) is een modern ridder uit de ruimte van het boy-scout type. Vrij knap getekend in zijn beginjaren, maar nadien ontwikkelde Gray een lineaire stijltechniek die onafgebroken aangewend werd; na de oorlog wordt de strip minder interessant. Sommige verhalen doen het nochtans dank zij de vernuftige plots. Bradford is efemeer, vergeleken met Gordon. Er komt regelmatig een vrouw opdagen maar geen enkele blijft hij trouw. Hij is blijkbaar niet gebonden aan één tijdperk of land en dat maakt hem minder genietbaar dan Raymonds held. De strip blijft nochtans één der grote grondleggers van de grafische SF. Hij werd in de jaren '50 overgenomen door Paul Norris in een erbarmelijke all-round american style. Het beste avontuur blijft 'de reis in het geldstuk'.

In het SF-genre vernoem ik ook 'Mandrake'.

Dit beeldverhaal ontstond in 1934 geschreven door Lee Falk en getekend door Phil Davis. Mandrake is oorspronkelijk een magisch kunstenaar zoals er in die jaren wel meer waren sedert Houdini; grote cape, hoge hoed, smoking, Clark Gable-snor. Deze dandy wordt trouw gevolgd door de negerreus Lothar die als zijn lijfwacht optreedt.

Mandrake is bovendien de minnaar van Narda, een prinses uit een klein koninkrijk.

Dit eigenaardige trio wist onmiddellijk het lezerspubliek te boeien. Mandrake bezat enorme magische krachten, die later om goede redenen omgezet werden in zuiver hypnotische krachten. Het was een fantastische emotie om Mandrake aan het werk te zien, één handgebaar volstond om geweren om te zetten in bloemtuilen, om mensen ondersteboven door de lucht te doen zweven, om muren en boeien weg te goochelen, om onzichtbaar te worden. Deze zeldzame macht gebruikte Mandrake om het goede te zaaien en het kwade te bestrijden. Mandrake was het nieuwe type van de rechtvaardige ridder die voor iedereen in de bres sprong. Het werd des te interessanter wanneer hij vijanden tegenkwam die de grote krachten en machten van het kwaad ontketenden om hem te bestrijden.

Vele avonturen van Mandrake spelen zich af in een SF-kader. Mandrake bezocht de maan, de wereld van X-dimensies, de Zuidpool, bestreed weerwolven, beruchte misdadigers enz. Synthese van detective en edele ridder, is hij ongetwijfeld een projectie van vele illusies geweest.

Na de oorlog ontwikkelde Davis' stijl zich tot een minder genietbaar academisme. De strip ontaardde en kende geen vernieuwing. Het liep allemaal een beetje te vlot van stapel. Lothar die klappen uitdeelt, Mandrake die ouder werd, Narda die steeds aan trouwen dacht.

Na Davis' dood (1966) nam Fredericks de strip over, maar kon geen vernieuwing doorvoeren.

De SF-strip kende een geweldige hoogte, qua inhoud en stijl, in de jaren dertig. Hij zou op het einde van deze jaren een vernieuwing doormaken met de opkomst van de comics en een nog grotere vernieuwing in de jaren '60. Hierover meer in deze rubrieken.

Naast de SF die de lezer meenam naar een formidabele toekomst, kon men ook de vernieuwing en de evasie van de verre jungle meemaken in een tijd vol van kolonialistische uitbreiding.

De junglestrip kende enkele memorabele uitingen: 'Tarzan', 'Jungle Jim', 'Tim Tyler's luck' en 'The Phantom'. In de jungle van Afrika en elders weerklinkt niet meer de overwinningskreet van Tarzan. Eens, toen het zwartjesland nog in handen was van de blanken (de kolo-

niale tijd), werd de jungle vrijgehouden van vlegels en boeven dank zij Tarzan. De witte aapmens, ontsproten uit het geniaal-fantastisch brein van Edgar Rice Burroughs, inspireerde naast romans en films ook het beeldverhaal. In 1929, in het begin van de realistische strip, leren wij 'Tarzan' kennen van Hal Foster (later beroemd door 'Prince Valiant'). Deze eerste 'Tarzan' is nog vrij cinematografisch van uitzicht, maar wordt trouw geïnspireerd door de romans van Burroughs; de stijl, ondanks grafische eenvoud en pracht, is bijna volmaakt.

Na Foster, die het na een jaar opgaf, lanceert Rex Maxon de strip. Hij blijft echter knoeien in een thans verouderde stijl die toch niet zonder effect blijft, maar amper mooi kan genoemd worden.

Eindelijk dan, in 1937, nam Burne Hogarth de strip over.

Met Hogarth, naast Foster en ook Raymond, die allen in dat jaar naar hun hoogtepunt evolueren, bereikt de grafiek van de negende kunst een summum van realistische afwerking.

Hogarth droeg enorm bij tot het beeldverhaal. Evenzeer op gebied van montage of bladschikking als wat de grafische verzorging betreft. Tekst en beeld hebben zelden zulke harmonische overeenkomst bereikt. De kunst van Hogarth (evenals die van Foster) is zo persoonlijk in haar uitwerking en capaciteit, dat een kind van zes jaar ze kan herkennen. Hogarth (°1911) bestudeerde als jong tekenaar het spel van acteurs en wist dit weer te geven in de strip; houdingen, bewegingen, ledematen, lichamen, belichting, samenstelling, afwerking, alles staat ten dienste van een bruisend dynamisme, ten top gedreven bij de minste actie. Bovendien waren de verhalen (van Hogarth zelf) doordrongen van fantastiek, terwijl de decors, zwaar barok, vooral de plantengroei, een essentiële rol speelden waarin de hoofdfiguur centraal evolueerde. Hogarth durf ik wel de Rubens van het beeldverhaal te noemen. In '45 gaf Hogarth de strip op, maar na 'Drago' hernam hij 'Tarzan' van '47 tot '50. In '47 stichtte hij de School of Visual Arts te New York. Zijn leerling-assistent Rubimor hernam 'Tarzan' met talent, maar zonder de episch-lyrische inslag van Hogarth. Nadien was het een geknoei van belang, dank zij Dick van Buren, John Celardo, Bob Lubbers, enz. Later nog verscheen 'Tarzan' als comic getekend door Russ Manning, dan door Joe Kubert. Naast 'Tarzan' vernoemen we ook de jungle-strip van Lyman Young (broer van Chic Young), met 'Tim Tyler's luck', de avonturen van twee jongens, Tim Tyler en Spud, die werken in dienst van de jungle-politie. Vrij goed getekend vóór de oorlog, verzwakte de strip nadien op gevoelige wijze. Belangrijk is 'Jungle Jim' (1936) van Alex Raymond. 'Jungle Jim', de avonturier, de ontdekkingsreiziger, de jager, de beschermer, is in werkelijkheid de synthese van X-9, F. Gordon en de toekomstige Rip Kirby. Deze 'quiet man' is wellicht een grote miskende in de stripwereld. Zonder ooit de hoogte van 'Gordon' te bereiken is het een knap staaltje van Raymonds kunstzinnige beheersing. Werd ook getekend in de 'goede vooroorlogse Raymond-jaren. 'The Phantom' is daarentegen de beschermer van de Bengaalse jungle, een imaginaire kontrei in Azië. Hij heerst over de jungle, maar zijn rechtvaardigheid strekt zich over gans de wereld uit, waar zijn teken, een doodshoofd, gevreesd wordt door elke bandiet. Zijn eeuwige verloofde is Diana Palmer en na al die jaren zijn ze nog steeds niet getrouwd (Gordon ook niet trouwens), maar die eeuwige suspense moet de lezer er maar bijnemen. 'The Phantom', op scenario van Lee Falk, ontstaan in 1934 en getekend door Ray Moore, is een vrij goede tekening in de stijl van die tijd. Zijn opvolger Wilson Mc Coy gaf de strip een smaakvolle humor mee door de figuur van Diana's moeder als bemoeial uit te werken. Een gemaskerde als schoonzoon? Geen denken aan. De latere tekenaars brachten deze strip ten val. Een andere, interessante, en gemakkelijk bereikbare voedingsbodem voor striptekenaars: de detectiveverhalen. Voor het grote publiek van de jaren dertig was de politieroman, de sterke verdediger van het recht en de arme burger, een soort van afgod. Met het voorbeeld van de G-men van Hoover en daartegenover de gangsterbenden en figuren van Al Capone en Dillinger, treft men in de States een sfeer aan die voor die soort van verhalen 'moet' inslaan. Naar een idee van Dashiel Hammet ontstond 'Secret Agent X-9', de meest geheime der striphelden, getekend door Alex Raymond vanaf 1933 tot 1934. De verhalen putten gretig uit de koortsige periode van kidnapping, gangsterisme en prohibitie.

Het moet gezegd dat X-9 Raymond niet bijster beviel. Hij liet na anderhalf jaar de strip over aan Charles Flanders om zich volledig aan 'Gordon' te wijden. Alex Raymond (1911-1956), met Foster en Hogarth, de beste realistische tekenaar uit deze vooroorlogse periode hernieuwde na de oorlog het genre nochtans gevoelig met zijn nieuwe strip (1949) 'Rip Kirby'. Kirby is niet meer de geheimagent, de federale agent of de brave-vuile smeris. Hij is een privé-detective, netjes verzorgd met bril (toen een uniek feit in de annalen van de strip!), een opvolger van Sherlock Holmes, Harry Dickson en Lord Lister. Hij evolueert meestal in de high society en de hele strip getuigde van een ongehoorde verfijning op elk gebied. Bij de dood van Raymond werd de strip voortgetekend door John Prentice met een gelijkenis van stijl en een brio die eervol getuigde voor zijn talent. Alleen is 'Kirby' een beetje vervelender en saaier geworden.

'X-9' zette in 1936 nochtans ook zijn loopbaan voort. Na Flanders was het Mell Graff die 'X-9', samen met Briggs (assistent van Raymond), een menselijker aspect gaf en in een zeer cinematografische stijl het verhaal technisch verhief. Nadien werd de strip verknoeid door talrijke serietekenaars. Gelukkig wordt hij sedert enkele jaren getekend door Alonso Williamson, duivelstoejager van het Amerikaanse beeldverhaal die zeer dicht de stijl van Raymond benadert.

Een andere beroemde figuur uit de detectivereeksen is die van Charlie Chan, een flegmatiek, ironisch en filosoferend Chinese detective die beroemd werd op het witte scherm, vertolkt door Warner Oland. Alfred Andriola ontwierp hem als stripheld vanaf '38. Later zou deze een andere detectivereeks tekenen: 'Drake'.

Nog beroemder is echter 'Dick Tracy', een strip die vanaf 1931 in de Amerikaanse kranten liep, getekend door Chester Gould. 'Tracy' is eigenlijk een half-realistische,

half geschematiseerde reeks, eenvoudig van stijl maar zeer nauwkeurig. De verhalen van Tracy werken met grote sprongen en vertrekken van het miniemste detail, om tot een volledige uiteenzetting van de misdaad te komen. Nu blijft de strip voortleven in een bijna feeëeriek SF-decor, wat bij vele bewonderaars afkeer oproept, wanneer zij terugdenken aan de goede oude tijd vol Siciliaanse gangsters en boeven. 'Dick Tracy' diende als model voor de bijtende satire van All Capp: 'Fearless Fosdick'.

Vele verhalen van 'Mandrake' zijn ook tot het detectivegenre te rekenen.

Eigenaardig genoeg is het land van cowboys en Indianen ook wel produktief geweest op gebied van westernverhalen, maar zonder, op enige uitzonderingen na, hierin veel ophef te kunnen maken. De beste cowboyverhalen vindt men in het nostalgieke Europa: Jijé, Morris, Giraud e.a.

De goede cowboyverhalen zijn die van Fred Harman (Bronc Peeler, Red Ryder) en in mindere mate ook 'The lone Ranger' van Charles Flanders en Zane Grey, of 'King of the Royal Mounted' (van dezelfden). Wat Red Ryder interssant maakte was zijn dagelijkse kommer en sleur als cowboy. Hij was de eerlijke, wroetende, werkende mens tegenover geniepige valsaards en dit alles in een sfeer van het Rocky Mountains landschap. Alle andere westernhelden gelijken daarentegen te veel op pistoolhelden die het één, twee, drie uitvechten met het geboefte. Het klein-menselijk element ontbreekt te veel in deze strips en dit geldt ook thans voor de US westernfilms, wat de Italiaanse kineasten zeer goed begrepen hebben, die aan de tweederangsfiguren een uitzonderlijke aandacht schenken.

Het is eigenaardig, te moeten vaststellen dat indien Europa western-minded is, de U.S.A. toch zeer middeleeuws-gezind zijn. Dit blijkt althans bij het lezen van 'Prince Valiant', de prachtige strip van Harold Foster.

'Prince Valiant' startte in 1937 als dagbladstrip. Dertig jaar lang bleef het steeds hetzelfde precieze, juiste, onmetelijk knap getekende beeldverhaal. Een der mooiste uit alle tijden ter wille van de haarfijne en nauwkeurige tekeningen, de perfecte compositie en montage, de goed gekozen kleuren en bovenal de aard van het verhaal. Foster is niet alleen een reus, hij is bovenal de miniaturist van de strip. Met Hogarth, Caniff en Raymond is hij de belangrijkste van de dagbladtekenaars.

Oorspronkelijk was Valiant de zoon van de koning van Thule. Zijn droom, ridder te worden aan het hof van Arthur, wordt na vele avonturen werkelijkheid. Nadien fungeert hij als ridder van de beroemde tafelronde; momenteel wordt hij wat oud maar zijn vrouw Aleta is nog steeds even mooi en zijn zoons zijn even onstuimig en dapper als hij zelf. Foster tekent relatief weinig, één plaat van 6 vakjes per week is zijn gemiddelde, maar dat is te begrijpen als men ziet welke uitzonderlijke zorg hij aan het weergeven van details schenkt. De kunst van Foster vormt met die van Hogarth een echte mijlpaal. Foster en Hogarth verlenen het beeldverhaal, dus een grafische kunst bij uitstek, haar adelbrieven. Wie in deze strip een hiaat kan vinden is een hele kerel... Spijtig genoeg is Hal Foster een oud man en heeft hij er stilaan de brui aan gegeven; de strip wordt nu verknoeid door John Cullen Murphy.

Aan alles komt een eind, zelfs aan de mooist getekende strips ter wereld.

Naast de science-fiction en de junglestrip zijn de belangrijkste realistische verhalen die betreffende vliegeniers. Niets is inderdaad avontuurlijker dan wat zij in hun vliegende kratten trotseren. Aan de glorie van de vliegeniers werden tientallen strips gewijd. In 1933 ontstond 'Smilin' Jack' van Zack Mosley, gevolgd door 'Barney Baxter', door Frank Miller, 'Terry and the Pirates' door Milton Caniff, 'Bruce Gentry' door Ray Bailey, 'Tailspin Tommy' van Hul Forrest, 'Scorchy Smith' van Noël Sickles (nadien door Robbins), 'Johnny Hazard' door Frank Robbins.

De twee beroemdste dezer strips zijn die van Caniff en die van Robbins. 'Terry and the Pirates' is een hele revolutie geweest in de strip zoals die van Foster, Raymond en Hogarth. Deze vier figuren hebben een enorme invloed uitgeoefend zowel in Europa als in de States. Bij Milton waren het vooral de cinematografische gaven van de montage die opvielen, het kadreren en verdelen van de figuren over de tekening, het spel van licht en duister, het opmerkelijke realisme van de details. Alles werd haarfijn getekend en in de belangrijkste scènes vervaagt het decor en treden de personages volledig op de voorgrond.

'Terry and the Pirates' was oorspronkelijk een avonturenstrip van een jong vliegenier op het Aziatische continent. De strip startte in 1934 en bij de oorlogsverklaring werd Terry oorlogsvliegenier. Na de oorlog nam George Wunder de strip over. Terry werd ouder en sedertdien is hij majoor bij de U.S. Air Force. Caniff begon toen een nieuwe strip, 'Steve Canyon', een ander officier en piloot van de U.S.-luchtmacht. Ook zijn 'Male Call', een humoristische strip getekend voor de G.I.'s, is opmerkelijk.

Johnny Hazard is ongetwijfeld een uitstekende vliegerstrip die vrij goed de techniek van Caniff overneemt met persoonlijke trekken. Frank Robbins (°1919) nam eerst in 1940 Scorchy Smith over en in 1946 lanceerde hij Johnny Hazard, modern avonturier die van het ene gevaar in het andere valt, wat evengoed in de armen van een mooie vrouw betekent als in de greep van een machtige vijand. Het is spijtig dat deze strips, zowel die van Caniff als die van Hazard, een grote loop nemen met de anti-communistische gedachte, goed in de trant van het aartsdomme Amerikaanse publiek. Hetgeen men hun dan ook verwijten moet.

Onder de andere realistische strips moeten we ook die vernoemen die een meisje of een vrouw als hoofdfiguur hebben. Een grafisch zeer mooie strip, badend in licht en duister, is die van Frank Godwin: 'Connie', die voor de oorlog zeer groot succes kende. Connie is, zo men wil, een vrouwelijke detective. Haar beste verhalen zijn echter haar SF-avonturen. Deze vrij rustige, statische strip muntte uit door het weergeven van uitvindingen en door fantasie.

Godwin was ook de tekenaar van 'Roy Powers', een reeks over boy-scouts, en 'Rusty Riley', een jonge stalknecht die dikwijls als bemoeial en detective fungeert.

Een andere vrouwenstrip is die van 'Little orphan

Annie', in 1924 getekend door Harold Gray (°1894), over het weesmeisje met weelderige haarbos en uitdrukkingsloze ogen, dat gevolgd wordt door haar trouwe hond. In 1930 kreeg de strip concurrentie met 'Little Annie Rooney' van Brandon Walsh en Darrel Mac Clure (tekenaar) en ook N. Afonsky. Ook dit weesmeisje, steeds gevolgd door haar hond, kende dezelfde problemen als haar voorgangster. Steeds voortvluchtig, steeds opgenomen door brave lui, weer op school ingeschreven, weer voortvluchtig. Beide meisjes worden gedreven door een weinig voorkomende energie; de strip slaat, om sentimentele redenen, inderdaad goed in bij de grote massa van het lezerspubliek. Op deze beide reeksen werd de satirische parodie gebouwd: 'Little Annie Fanny' die in 'Playboy' loopt.

Ondertussen zou de Amerikaanse strip een nieuwe revolutie doormaken op het gebied van de uitgave, door de opkomst van de 'comic'.

Wat de realistische krantestrip betreft is er ongetwijfeld na de oorlog een achteruitgang ingetreden. De grote reeksen worden voortgezet door hun tekenaars of hun opvolgers: 'Gordon', 'Valiant', 'Bradford', 'Terry', 'Mandrake'. Kwalitatief zijn de strips minder dan voorheen, maar ze zijn nu ingeslagen bij het publiek dat ze nog steeds als het ware verslind. Het is voornamelijk de komische strip die zich wist te vernieuwen, met 'Peanuts', 'Wizard' en 'Pogo'.

Enkel Johnny Hazard is een naoorlogse revelatie, maar technisch en historisch behoort hij nog tot de generatie van dertig.

De enige merkbare opkomst in de realistische reeksen van na de oorlog is die van de familiale strip: 'Juliet Jones', 'Dr. Kildare', 'Ben Casey'. Het episch element is overgegaan naar de 'comic' waar op het ogenblik de SF hoogtij viert.

Stan Drake, tekenaar van 'Jones', en Ken Bald, tekenaar van 'Kildare', zijn ongetwijfeld grootmeesters van het realisme, maar hun strips hebben enkel oog voor de grote lezersmassa. 'Juliet Jones' is het type-voorbeeld van de strip die Amerika kan boeien. De familie Jones bestaat uit grote zus Juliet, de jonge, eigenwijze, knappe en blonde zus Eve en de oude vader. Dit trio worstelt met alle mogelijke problemen uit het dagelijks leven. Ofwel moet de ene of de andere zus afrekenen met een mislukking of tussenbeide komen in één of ander strandend gezin, ofwel is één van beide verliefd op een 'arme rijke jongen', of is er iets gaande met de vader. Typisch speelt 'Juliet Jones' de kaart uit van het sentimentele: er komen enkel mensen met problemen in voor. Ongelukkig of getormenteerd en als de helpster in nood treedt Juliet op om orde te scheppen in deze warboel. Ongetwijfeld heeft Stan Drake het systeem te pakken waarop vele feuilletons gebouwd worden. De mensen worden ogenschijnlijk geboeid door deze pseudo-hedendaagse problemen die zogezegd Jan en alleman kunnen overkomen. Juliet Jones evolueert in dit milieu als de redelijke, rechtvaardige en overtuigende vrouw, het typische voorbeeld van het Amerikaans matriarchaal systeem en dito levensvisie.

Het is spijtig dat de stroperige toon, ook kenmerkend voor 'Kildare', 'Casey' e.a., vele van deze verhalen naar de duivel helpen. Het is bij nader inzicht slechts lectuur voor snotneuzen, bakvissen en oude dames. Er heerst gelukkig meer vitaliteit in de 'comics'.

THE COMICS

Al de voorgaande besproken en geciteerde strips zijn, zoals gezegd, krantestrips, d.w.z. ze verschijnen, in zwart-wit, in de loop van de week, meestal over één band of strip van een viertal vakjes. In de zondagseditie wordt een gekleurd supplement gestoken, op het formaat van de krant, waarin dezelfde strips en enkele andere lopen over een hele of een halve bladzijde.

De albumuitgave van beeldverhalen, zoals we die hier kennen, is in de States vrijwel onbekend. Wel werd naar een diffusiemiddel gezocht voor de kranteknipsels, en zo ontstond b.v. Famous Funnies in 1934 die vele strips hernam. Het succes was matig, maar even later zouden er opvolgers komen die in dit boekje mogelijkheden zagen om nieuwe beeldverhalen te lanceren, minder gebonden aan de eisen van de krantestrip: in 1935 New Fun. Andere comics zagen het licht. In 1937 startte wat later terecht de eerste werkelijke comic genoemd werd, 'Detective Comic'.

De comics beantwoorden aan welbepaalde eisen: het formaat is 17,5 × 26 (ongeveer), gekleurde kaft, ze tellen 32 blz. (vroeger meer), alle bladzijden zijn gekleurd, er staat publiciteit in en een lezershoekje; het geheel bevat één à twee volledige verhalen (alhoewel ze tot een reeks of cyclus kunnen behoren); de titel is meestal die van een held of een groep helden. De comic verschijnt maandelijks en de succesvolle reeksen geven ook een jaarlijks nummer uit, 'Annual', dat de beste verhalen herneemt, naast nieuwe verhalen.

Wat nu over de inhoud.

De 'comic' heeft op de markt ongetwijfeld een 'boom' veroorzaakt, die echter in Europa maar weinig weerslag vond. Niet in de kranten, maar in de comics verschenen de beste Amerikaanse beeldverhalen. In feite gaat de comic als editiemogelijkheid gepaard met een nieuwe conceptie van de stripheld. Aan de basis van deze nieuwe opvatting, in de hand gewerkt door de grote realistische strip ('Gordon', 'Phantom', 'Tarzan' e.a.), liggen 'Superman' en 'Batman'. Het betreft hier de superheld, the Superhero. De held, begiftigd met een of andere formidabele mogelijkheid tot krachtpatserij, zodanig dat om

het verhaal in evenwicht te houden, ook aan de talrijke 'slechten' en vijanden diezelfde mogelijkheden worden toebedeeld. Natuurlijk blijft de held smetteloos en eerlijk, hij blijft de verdediger in nood en treedt op om onrecht te verijdelen en gevaar te bestrijden. Hij is 'goed', de anderen zijn 'slecht'.

Uiteindelijk moet de goede winnen. Op dit eenvoudig plan is praktisch elk verhaal gebouwd, maar in de comics is dit tot het paroxisme uitgewerkt. Hier is het essentieel en zonder de minste toegeving.

Psychologen die hierin graten zien, bekijken dit slechts door de bril van de werkelijkheid, zij vrezen de overdaad en schuwen de overtuigingskracht die schuilt in de comics. Ten onrechte, want de boodschap die van zulke comics uitgaat, is wellicht primitief, maar steunt op een eeuwenoude traditie (een christelijke traditie waar het goed het kwaad overwint).

Striptekenaars weten goed genoeg dat zij niet buiten dit principe mogen treden. Het is niet om de moraliteit te redden dat hun held een tikkeltje moediger of sterker is, het is de moraliteit zelf die in de stripheld schuilt.

Striphelden zijn als filmsterren, zij zijn er in een zekere graad nodig voor de gemiddelde lezer (die ze anders toch zou verwerpen). De lectuur van comics beantwoordt niet aan een slaafse gewoonte; zij beantwoordt aan een roep tot evasie en plezier die de lezer koestert in een wereld die in zijn grauwe realiteit veel minder te bieden heeft. Deze superheld deed dus zijn intrede met 'Superman' en 'Batman'. 'Superman' werd voor het eerst in het juninummer van Action Comics gelanceerd in 1938. 'Superman' bestond toen al vijf jaar! Niemand geloofde in deze revolutionaire vernieuwing. Deze strip was 'te' gek om los te lopen... weg ermee!

'Superman' werd tot leven geroepen door Jerry Siegel en getekend door Joe Schuster. De rest is bekend: van bij het ontstaan groeide de populariteit van 'Superman'; 'Superman' is nu tot een symbool uitgegroeid en de huidige strip bezit niet meer de kracht van de eerste jaren. 'Superman', zoals trouwens ook 'Batman', teert op zijn succes en zijn reputatie, de banaliteit is die van een erbarmelijke kinderstrip, zonder de minste interesse, doordat noch 'Superman' noch 'Batman' zich op voldoende wijze wist te hernieuwen, maar er is geen reden tot klagen; heel wat interessantere superhelden kwamen immers sedertdien op.

Oorspronkelijk was Superman de enige overlevende van de planeet Krypton; zijn natuurlijke gaven maakten van hem de sterkste man op de planeet aarde. In het dagelijkse leven is hij de journalist Clark Kent en bij het minste gevaar kleedt hij zich om tot Superman, werkelijk symbool van de mens die alles kan en niet te stuiten is.

Zoals gezegd, ontstond een geleidelijke verzwakking te wijten aan de zwakke kwaliteit van de scenario's. Hetzelfde gebeurde met 'Batman', ontstaan in 1939 in 'Detective Comics' (vanaf '39 liep hij ook als dagstrip), door Bob Kane. De gemaskerde wreker is de moderne visie van Robin Hood, en zijn leerling Robin, personificatie van de wensdroom van elke jonge lezer (en niet de wensdroom van een homoseksueel zoals Werthan verklaarde), kende een ongebreideld succes naast andere helden zoals Wonder Woman (1942), Human Torch, Captain America, Captain Marvel, Green Lantern, Flash, The Spectre, Hawkman, Aquaman, Sheena en zovele andere.

Er ontstonden heel wat grafische scholen in die tijd, die spoedig zou leiden tot de gouden jaren van de comics (Golden Era of Comics) van 1940 tot ongeveer 1947, en die voor elke liefhebber en verzamelaar van essentieel belang zijn. Er ontpopten zich toen heel wat talenten: Joe Kubert, Lee Elias, Will Eisner, J. Kirby e.a.

Deze superhelden hadden allen één voornaam en een bijzonder kenmerk: Hawkman kon vliegen met reusachtige arendsvleugels, Human Torch kon zich voordoen als een levende toorts, enz. Ze kenden de dolste avonturen en wisten zich dikwijls te verenigen om gezamenlijk het kwaad te bestrijden. Dit gebeurde o.a. in 'All Star Comic' waar al deze helden van één enkele uitgever verenigd werden tot de Justice Society of America. 'All Star Comic', een van de zeer interessante comics, liep van 1940 tot 1951. Alle scenario's werden geschreven door de science-fictionschrijver Gardner Fox.

De belangrijkste firma van toen was D.C. National Comics die de beste comics groepeerde, maar Timely Marvel Publications zat haar toen reeds op de hielen wat kwaliteit betreft. Nu worden de beste comics op 700.000 exemplaren of meer verspreid (b.v. 'Fantastic Four'). Een goede doorsnee-comic gaat van 400.000 tot 500.000 exemplaren. De zeer goede over een half miljoen en de beste nog hoger. Er bestaan vele firma's of uitgeverijen van comics in de U.S.A., de meest gekende zijn de reeds vernoemde D.C. National Comics, Marvel, Gold Key, Dell, e.a. Nu spant de ene de kroon dan weer de andere, kwestie van kwaliteit, tekenaars, superhelden... De twee hoofdfirma's zijn en blijven nochtans DC National en Marvel.

Toen het nieuwe van deze knokgrage helden verdwenen was, of sterk gemilderd door de jaren, werd een opkomst merkbaar rond 1949-51 van 'vrouwelijke' krachtpatsers. Het was moeilijk om deze sierlijke gazellen in een nieuwe wereld van glas en beton te doen evolueren. Vele heldinnen kozen de jungle en het exotisch tintje om zich uit te leven. Het is de tijd van de jungle girls: Sheena, Camilla, Tiger Girl, Rulah, die in 'Jumbo Comics', 'Zoot', 'Phantom Lady', 'Nyoka', 'Black Cat' hoogtij vieren.

Dit waren voornamelijk comics van Fox en Fiction House die reeds in circulatie waren vanaf 1940 en nu hun hoogtepunt bereikten, vooral met de legendarische maar dikwijls banale 'Sheena'.

Dit zou duren tot 1955. Opmerkelijk is de verschuiving van zuiver geweld naar een ontegensprekelijk tintje sadisme.

Vanaf 1950 echter kent de comic een nieuwe aanwakkering met de opkomst van Educational Comics en ook nog Fiction House. In de oorlogsjaren hadden wij de barokke superhelden gekend met krachtpatserijen en niet in te tomen science-fiction die de vrije teugel kreeg. Maar de verbraste SF keerde zich langzaam tot meer ernstige SF die zij gewoonweg bij de grote namen van toen gingen halen. Ray Bradbury, toen één van de opkomende namen bij het grote publiek, schreef ongetwijfeld uitstekende scenario's voor comics. In de jaren 50-51 komen we op hetgeen men later de Horror-comics zou noemen.

Goed bedachte SF, griezel- en gruwelverhalen, knap ineengestoken, onfeilbare scenario's en uitstekend getekend door grootmeesters zoals Will Elder, Wallace Wood, Joe Orlando, Al Williamson, John Severin, Jack Kramer, Murshy Anderson, B. Wolverton.

De beste griezelcomics waren 'Mad' (alvorens het een zuiver humoristisch tijdschrift werd), 'Tales from the crypt', 'The Vault of horror', 'Weird Fantasy', 'Weird Science', e.a., publikaties gelanceerd door Bill Gaines, terwijl Fiction House (Planet Comics) voortging met de niet in te tomen SF. Het waren inderdaad wrede verhalen, bloederig, griezelig, over moord en doodslag, maar ontzettend goed getekend door ware kunstenaars en sommige van de hierboven genoemde Bradbury-bewerkingen zijn ware juweeltjes.

Dit bleef duren tot in 1954-55. Onder leiding van psychiater Frederic Wertham zouden heel wat mensen ageren tegen deze hun inziens onhoudbare toestand. De actie door deze mensen ondernomen deed enorm veel kwaad aan het beeldverhaal en was de oorzaak van het instellen van een censuur en de geleidelijke (maar vlugge) verdwijning van de meeste horror-comics. Bij de andere comics werd een gevoelige matiging van actie en geweld waarneembaar.

De actie door Wertham ondernomen is één van die domme zaken geweest die de mensheid weer tot de middeleeuwen willen brengen. Wertham staat voor mij gelijk met inquisitie, jodenvervolging, concentratiekamp, heksenvervolgingen, folteringen, enz.

Onder het mom van: de jeugd smetteloos te houden voor gewelddadige scènes, voornamelijk in comics waarneembaar, bracht Wertham bijna een industrie ten val.

Hij propageerde valse begrippen over de comics in eenvoudige lastertaal, uitte verouderde begrippen qua opvoeding en gaf de indruk een mens uit het verleden te zijn. 'Seduction of the Innocent', 1954.

Het is onbegonnen werk alle fouten van Wertham hier te vernoemen. Wertham zag alles zwart in en in zijn ogen moesten kinderen toch zeer onschuldige wezentjes zijn, maar bovenal beging hij één grove vergissing: alle door hem aangehaalde voorbeelden zijn ontegensprekelijk comics voor adolescenten en volwassenen, wat toch een minimum aan vorming vereist. De zo omstreden horrorcomics zijn voor kinderen eenvoudigweg niet genietbaar door hun opbouw en hun tekst.

De door Wertham getoonde voorbeelden zijn niet degene die hier besproken worden en die van kwaliteit zijn, maar enkele vage en inderdaad minderwaardige strips die uitmunten door schromelijke overdrijving. Bij Wertham lag de fout aan de basis, de man kende onvoldoende zijn stof, wat duidelijk blijkt uit zijn hele boek. Als men bovendien weet dat zijn actie gebeurde ten tijde van de Koreaanse debâcle, in de tijd van MacCarthy, dan begrijpt men licht dat zijn actie gelijk stond met het zoeken van een zondebok voor de stijgende criminaliteit uit die jaren in de V.S. Van dat ogenblik af is ELKE lectuur als slecht te beschouwen; dat zou een psychiater zelfs Wertham, moeten begrijpen. Helaas, hij begreep het niet...

Tenslotte zijn comics slechts 'junk', zoals Jules Feiffer het prachtig uitdrukt. Maar junk die wij omwille van de mad, mad, mad world gretig verslinden als ideale uitlaat voor zoveel fantasieloze werkelijkheid. Wat niet belet dat deze junk van kwaliteit kan zijn!

Werthams actie was echter aan het rollen gebracht. Onder druk van opvoeders en soortgelijke lui die zich allen als kenners en specialisten beschouwen, staken de uitgeverijen de hoofden bijeen en stelden een soort van erecode op, met wetten die niet mochten overschreden worden. 'The comics code authority' legde zichzelf een code op van standaardovereenkomsten. Doordat Wertham en consoorten zowel krantestrips als comics verwarden, ging er een tegenactie uit van de krantestriptekenaars. Achter de schermen werd een zware strijd geleverd, maar krantestrips, die nooit het dubieuze klimaat van de horror-comics hadden gekend, om de eenvoudige reden dat zij de grote massa dagelijks aanspraken, zowel de kinderen als de ouders, wisten na jaren de gespannen atmosfeer gunstig te ontladen. Werthams actie had echter veel weerslag op de comics, die zich gedurende jaren moesten koest houden. Van 1955 tot 1960 is de comic om zo te zeggen dood.

D.C. National spande verder de kroon, maar de comics werden zwakker en zwakker van inhoud, ondanks de goede kwaliteit van het grafische werk. In het begin van de jaren zestig voelde men de interesse voor de comics heropflakkeren. De sfeer was gunstig, Werthams lege zak was uitgeblazen en het nieuwe publiek smeekte om comics zoals in de gouden jaren.

De heropbloei gebeurde simultaan in het oude Europa en in de States. In Amerika vooral onder impuls van Marvel, dat uit het verleden de lessen had geleerd.

Onder leiding van de geniale scenarist Stan Lee werd gewerkt aan de heropbouw van de verloren reputatie, met de SF-mind van de gouden jaren: dominerende actie, met de feeling voor de goede plots uit de Horror-comics en met de goede lijn voor ogen van de Comic Code werden oude en nieuwe superhelden nieuw leven ingeblazen. 'Thor', 'Daredevil', 'Fantastic Four', 'Spiderman', 'Hulk', 'Capt. Marvel', 'Capt. America', 'Silver Surfer', 'Doc Strange', 'Nick Fury', enz. door de tekenaars Jack Kirby, Romita, Steranko, Mooney, Steve Ditko, Severin, Gene Colan, Buscema, e.a.

Bovenal echter is deze Marvel-opbloei te danken aan Stan Lee, die het menselijk element in de comic invoerde. Zijn Spiderman is een mens van vlees en bloed. Het is een superwezen dat de ergste gangsters en bandieten bestrijdt, maar thuis wacht een oude tante op hem die zijn ware identiteit niet kent. Hij heeft weinig geluk bij de meisjes, hij wordt op school door vrienden en medeleerlingen geplaagd. Spiderman is dikwijls ongelukkig omdat de wereld bang is van... Spiderman, die enkel en alleen wil helpen, maar nooit geholpen of begrepen wordt.

Dit is slechts een staaltje van de manier waarop Lee een diepmenselijke dimensie kan scheppen die de spil vormt van elk verhaal. Het dynamische van veteraantekenaar Kirby deed de rest. Alle andere tekenaars hebben hem veel te danken (wij denken vooral aan de jonge Steranko of Gene Colan, Buscema, Romita).

Naast D.C. National die met 'Green Lantern', 'Bat-

man', 'Flash', 'Atom' nog steeds kwantitatief de kroon spant, is het nu Marvel die kwalitatief de kroon spant. National interesseert nog slechts een jong publiek; Marvel is algemener en interesseert adolescenten en volwassenen. Marvel groepeert de beste tekenaars, wat D.C. Nat. wel heeft ingezien en het heeft aangezet een poging tot vernieuwing te doen. Met de SF als basis en het grafisch talent van Marvel is het onbetwistbaar dat de jaren zestig de gouden jaren van Marvel zijn, de tweede gouden periode voor de States.

Opvallend is het wel dat negen tiende van de grote comics op SF gebaseerd zijn.

Sedert de oorlog verkiest men SF in plaats van oorlogsgeweld en western.

Dit belet niet dat er goede reeksen bestaan met oorlogsverhalen: ongetwijfeld is 'Sgt Rock' van Joe Kubert één van deze goede reeksen. Opvallend is echter dat SF de voornaamste voedingsbodem blijft voor comics.

Weer eens die drang naar fantasie in een zouteloze wereld.

Spande Marvel enkele jaren lang de kroon dan greep er op het einde der zestiger jaren een verschuiving plaats. Superhelden werden weer enorm populair, ze waren 'pop', ze waren 'in' maar aan de top blijven is vermoeiend, dat ondervonden Stan Lee zowel als Jack Kirby. Langzamerhand begon hun roem te tanen, hun reputatie af te schilferen. Het einde van het grote Marvel tijdperk werd ingeluid toen Kirby Marvel 'bye bye' wenste en overstapte naar DC National dat toen voor een korte tijd weer de kroon spande. Kirby blies heel even nieuw leven in de brouwerij, herschiep Superman, creëerde nieuwe helden (Orion, New Gods en de anti-held Darkseid als equivalent van zijn Dr. Doom bij Marvel) maar het baatte niet; hij nam zichzelf teveel 'au sérieux', wou alles doen, tekenen en schrijven, en bewees dat hij niet episch was aangelegd in zijn scenario's die ongelooflijk zwak waren. Anno 75-76 is Kirby nog steeds op de dool, men weet niet meer waar hij uithangt, als striptekenaar is hij (momenteel) afgeschreven. In werkelijkheid was de wederopkomst van DC National mogelijk geweest dank zij tekenaars zoals Kubert met zijn nieuwe Tarzan versie die Burroughs magnifiek respecteerde, en Neal Adams, de 'wonderboy' van de US comic book strip die de menselijkheid van de Marvel Comics overnam om bvb van 'Batman' weer een wondermooie strip te maken, menselijk van inhoud, subliem van tekening.

Marvel deed dapper voort, Buscema nam 'Fantastic Four' over, 'Spiderman' zwalpte van links naar rechts. Anno 76 schoot Lee uit zijn wiek; vijf jaar reeds had hij geen scenario meer geschreven en kwam tot de afgrijselijke ontdekking dat men zijn Spiderman verknoeid had. Mogelijk zet hij zich weer aan het schrijven of geeft nieuwe richtlijnen om de figuur te redden. Marvel werd feitelijk gered door enkele nieuwe figuren: voornamelijk 'Conan, the Barbarian' en 'King Kull', beiden geïnspireerd door de schrijver Robert Howard. Conan, eerst door Barry Smith nadien door Buscema getekend, is de revelatie van deze laatste jaren. Ongetwijfeld. Marvel ging ook de meer volwassen toer op, met 'Savages Tales' maar dit is minder interessant aspect gebleven van hun productie die vooral gebeurde in navolging van James Warren. Jim Warren, de man die einde der zestiger jaren startte met diverse 'volwassen horror comics' zoals 'Vampirella', 'Eerie', 'Creepy' waar vooral Europese (Spaanse) tekenaars aan het werk werden gesteld maar ook grote US tekenaars zoals Reed Crandall en Gray Morrow. Enkele mindere goden-firma's zoals 'Charlton' proberen telkens met nieuwe helden en comics voor de proppen te komen. Ditko o.a. werkte geruime tijd voor Charlton. Er is ook Seabord geweest. Inmiddels keert Kirby weer naar Marvel. Deze dingen gaan razend snel en dat allemaal bijhouden verdient een studie apart. Het is bovendien een beetje te vroeg om nu reeds te zeggen hoe de situatie evolueert in de 70tiger jaren wanneer men nog maar pas hersteld van de Marvel golf uit de jaren zestig.

Zo zijn we dan ten einde dit historisch evolutieve overzicht. Ik stel vast dat ik met geen woord repte over Eisner, Verbeek, tekenaars zoals Frank Brunner, Kaluta, de Zunga, Corben, Benni Wrigtson, Gil Kane, en vooral misschien G. Carlson Beck, of Cole, och te veel om op te noemen. Maar de geschiedenis van de USA strip is ook zo rijk. We komen op al die nevenaspecten weer in deel 2.

SUPERMAN,
DE MODERNE HERCULES

Zondag, 7 December, 1941. Pearl Harbour wordt door vijandelijke vliegtuigen aangevallen...

Kort daarop verklaart Amerika de oorlog aan Japan, Duitsland en Italië.
OEF!
967

Voor de recruteringskantoren staan de Amerikaanse jongemannen aan te schuiven. Ook Marc Costa is er als de kippen bij !
Ik wou dat ik gebouwd was als jij. Ik ben bang dat ze me terugsturen !
Moed niet verliezen !
(Arme kerel ! Ik vrees dat hij inderdaad niet veel kans maakt !)

Marc wacht zijn beurt af voor het geneeskundig onderzoek
Mijn beurt !
Wat een sprinkhaan ! Het leger heeft andere kerels nodig !
(Ik geloof dat ik er schitterend doorheen kom !)

Hoera ! Goedgekeurd !
(Dan heb ik zeker niets te vrezen !)
De volgende !
LATER....
968

Marc Costa legt een hele reeks proeven af In zijn verbeelding ziet hij zich al Amerika's vijanden bestrijden...
Als hij de gezichtsproef aflegt...
Lees die letters eens.
P T X Y
Q W R
F L

Enkele ogenblikken later...
Ik was al bang dat ik zou worden afgekeurd !
Dat ben je ook ! We kunnen met jou niets aanvangen !

Hoe kan dat nu ! Dat moet een vergissing zijn !
Je bent stevig gebouwd, maar blind als een mol. Je hebt geen enkele letter goed gelezen !

Marc kijkt naar het plaatje en ziet dat hij met zijn doordringende blik door de muur heen gekeken heeft en het plaatje in de andere kamer gelezen !...
969

De sterkste man van de wereld ! En door 'n stom toeval word ik afgekeurd !

Ha ! Onze soldaat ! Nog niet in uniform ?
Slecht nieuws Jenny ! Ik ben afgekeurd !

Maar Jenny, ik deed mijn best !
Natuurlijk kan het leger met jou niets aanvangen ! Ik vraag me af waar je de kracht vandaan haalt om op je schrijfmachine te tikken !

Dan moet het leger het maar zonder Superman stellen ! Misschien kan ik me hier nuttiger maken in de strijd tegen de vijfde kolonne en de sabotage !
970

Marc schrijft een brief vanwege Superman...
Aan het Congres der Verenigde Staten, Washington D.C.

Gauw dat ding versturen per luchtpost !
Een spoedbericht, Mr Costa !

Sabotage in een munitie-fabriek, vlakbij Washington ! Brand uitgebroken !
Dat is het werk van vreemde spionnen, durf ik wedden !

Marc Costa glipt een leeg kantoor binnen trekt zijn kleren uit en is weer SUPERMAN.
Ik geloof dat het een kolfje naar m'n hand is !

En nu naar Washington !
WHOO-SH

Snel als de weerlicht raast de stalen man over staten, steden en bergen...
Als ik me niet haast kom ik te laat !

Enkele minuten later glijdt hij naar beneden, naar een zwarte rookzuil toe.
Dat is een record !

Superman ondervraagt een van de werklui en weet daarmee waar 't om gaat.
Die olietank brandt ! Daarnaast staan gastanks ! Maak dat je wegkomt ! De boel kan ieder ogenblik in de lucht vliegen !
Dan is het tijd dat ik aan het werk ga !

Dwars door de vlammen vliegt Superman naar de brandende olietank. De fabriek kan ieder ogenblik in de lucht vliegen...
Kom terug !... Als het vuur aan de gastank komt ben je er geweest !
Een reden te meer om aan het werk te schieten !

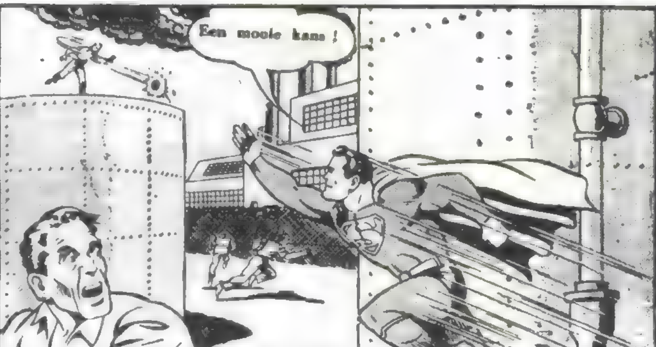

Superman slingert slijk en aarde over de brandende olietank...
Een brandspuit zou het niet beter doen !

Enkele ogenblikken later is het vuur gedoofd en de tank bedekt onder een hoop aarde...
Zieso, dat gevaar is opgeruimd !
Kijk ! Daar ! Op een van die gastanks !

Een saboteur !
Laud heeft bevolen dat de fabriek moet opgeblazen worden. Die granaat zal het zaakje wel opknappen !

Wees niet gek ! Als de fabriek de lucht invliegt, vlieg je mee !
Ik kom liever om dan Laud's bevelen niet uit te voeren !

De saboteur trekt de pin uit de granaat en gooit ze naar de gastank naast hem.
Voor onze overwinning !

Een mooie kans !

Juist voor de granaat tegen de tank gaat botsen...
Net op tijd !
NO!

Ik heb hem !

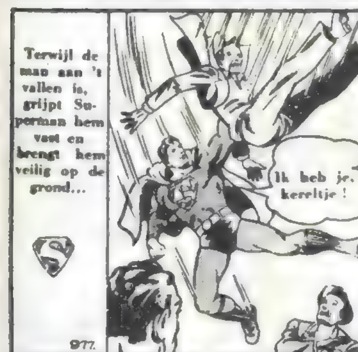

Hij komt op de gastank terecht en vandaar slingert hij zich de lucht in...
Ik ben er nog niet mee klaar !
975.

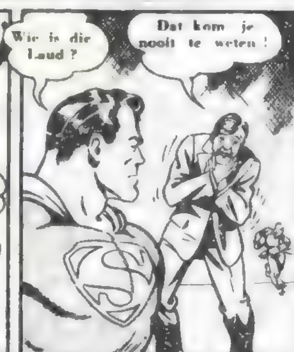

Een ogenblik later ontploft de granaat in z'n hand...

Maar Superman keert ongedeerd naar de aarde terug...
Wat is zo'n ontploffinkje voor mij ?
976.

Ik zou je een vraagje willen stellen...
Levend krijg je me niet !

De man springt naar beneden, maar Superman zit achter hem aan...
Neen, dat lukt je niet ! Daarvoor stel ik te veel belang in jou !

Terwijl de man aan 't vallen is, grijpt Superman hem vast en brengt hem veilig op de grond...
Ik heb je, kereltje !
977.

Wie is die Laud ?
Dat kom je nooit te weten !

De man valt plotseling onbeweeglijk op de grond. Zijn gezicht is tot een spookachtige grijns vertrokken...
Hij is dood !
Wat 'n verschrikkelijke grijns !

Hij houdt 'n flesje gift in z'n vuist geklemd. De lafaard heeft zich vergiftigd !

Interesseert me niet !
Blijf nog wat ! Je verdient een decoratie !

Niet lang daarna heeft Superman weer de gestalte aangenomen van het rustig reportertje...
Nu ik toch te Washington ben, kan ik evengoed hier blijven !

Hij neemt zijn intrek in een hotel...
Ik vraag me af, wat het Congres met m'n brief zal doen
978

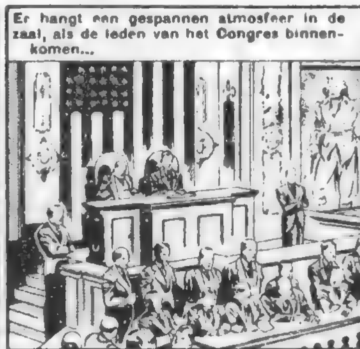

Kort daarop staat de journalistieke wereld van Washington op stelten...
Een dringende algemene vergadering van het Congres !
Dat wist ik al. Maar waarom wordt de reden geheim gehouden ?
Ja, het zou interessant zijn om dat te weten. Ik wou dat ik even Superman was...
Eigenaardig genoeg heeft de bijeenkomst van het Congres iets te maken met Superman...

Superman heeft 'n brief geschreven naar het Congres te Washington. Kort daarop maakt hij een gevaarlijke saboteur onschadelijk, die in opdracht werkt van een zekere Laud. De dagbladen melden dat het Congres een speciale zitting zal houden.
Wat een geheimzinnig gedoe!
Waarom mijn mening niet gevraagd?
Er zullen verbluffende verklaringen worden afgelegd!
Weet je wat ik denk?...
Waarom een algemene vergadering?

In de hoofdstad...
Die drommelse Costa! Nergens te vinden! Dan moet jij naar Washington, om uit te vissen wat er gaande is!
Een prachtige gelegenheid om Marc Costa de loef af te steken!

Marc Costa zit in z'n hotelkamer te Washington de krant te lezen.
Wat een opschudding! Als je bedenkt dat ik dat balletje aan het rollen heb gebracht!

WASHINGTON POST
CONGRESS CONVENES TODAY IN MYSTERIOUS JOINT SESSION!

Er hangt een gespannen atmosfeer in de zaal, als de leden van het Congres binnenkomen...

De ondervoorzitter klopt met z'n hamer: de zitting is geopend.

Op hetzelfde ogenblik wordt Marc Costa weer Superman.
Ik heb 'n afspraak, die ik niet mag missen!

Jenny heeft een plaatsje veroverd in de reporters-galerij.
Nu heb ik eens een kans om iets te presteren! Wat zal Marc jaloers zijn!

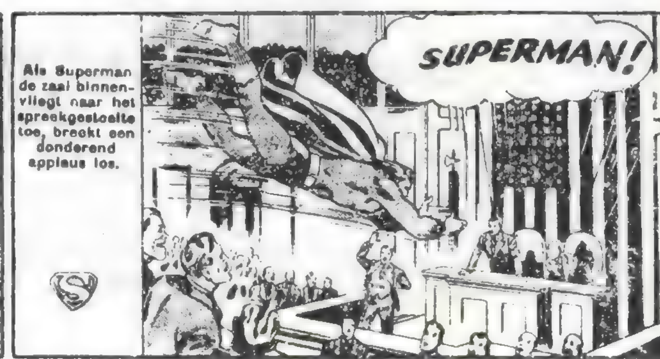

Heren. We hebben een uiterst belangrijke mededeling ontvangen, die ik u zal voorlezen...

« Aan het Congres van de Verenigde Staten van Amerika. Ik heb een dringende, persoonlijke mededeling voor u. »
De brief is getekend: Superman!

Op hetzelfde ogenblik landt Superman op de koepel van het Congresgebouw.
Ziezo, hier zijn we!

Als Superman's naam genoemd wordt, gaat een schok van verbazing door de zaal...
De stalen man!
Geen wonder dat je algemene vergadering samengeroepen is!

Superman stort naar beneden...
Het is tijd dat ik mijn intrede doe!

Als Superman de zaal binnenvliegt naar het spreekgestoelte toe, breekt een donderend applaus los.
SUPERMAN!

Kan ik tot het Congres spreken, Mr. Speaker ?
Ga uw gang !

Jenny is door Superman's onverwachte verschijning zo in de war gebracht, dat ze als op haar stoel genageld zit, terwijl de andere reporters naar de telefoons stormen...
Superman hier ! Ongelooflijk !

Heren, ik heb de eer u Superman voor te stellen, een van de meest vooraanstaande persoonlijkheden van Amerika... al is hij dan ook geen Amerikaan...

Ja, zo is het, en ik ben helemaal niet dronken !
Superman is hier !
Neen, ik vertel geen grapjes !

Dames en heren, we ontvangen zo even het bericht dat Superman het woord zal richten tot een algemene vergadering van het Congres. Verder nieuws zal volgen !

Het verbluffende nieuws weerklinkt over heel de wereld...
Staatshoofden worden opgeschrikt...
Superman spreekt tot het Congres ! Dat wordt gevaarlijk !
Dat voorspelt niets goeds ! We moeten onmiddellijk ingrijpen !
Als Amerika de hulp krijgt van Superman !...

Een gespannen stilte valt over de toehoorders, als Superman begint te spreken...
Dank u, heren. Maar nu ter zake...

Superman richt het woord tot de algemene vergadering van het Congres...
Beste vrienden ! Misschien zijn er nog onder u die me niet kennen, die zich verbaasd afvragen wie ik ben en waar ik vandaan kom. Voor ik op het punt kom waar deze vergadering voor bijeengeroepen is, wil ik u dat daarom even vertellen. Ik kom van een van de talrijke planeten, die u elke avond ginds aan de hemel ziet staan...

De bewoners van deze planeet waren mensen, die ver voor zijn bij de aardbewoners, niet alleen lichamelijk, maar ook geestelijk. Ze zijn sterk, onkwetsbaar en onvermoeibaar. Ze hadden machines en toestellen uitgevonden, waar de aardbewoners zelfs in de verste verte niet aan denken...

Ze vonden ook een raket uit, waarmee ze naar de andere sterren en planeten konden vliegen. En aangezien ze wisten dat de aarde bewoond was, vonden enkele ondernemende mannen een toestel uit om een raket naar de aarde af te schieten... Toen kwam er een vreselijke natuurramp. De planeet is helemaal vergaan

...Maar mijn goede moeder kon mij nog juist tijdig in de raket verbergen en zo kwam ik op aarde !...

Ik groeide op zoals de andere jongens, maar naarmate ik ouder werd werd ik ook sterker. Toen besloot ik mijn kracht in dienst te stellen van de rechtvaardigheid. Sindsdien heb ik onvermoeibaar tegen de misdaad gestreden !

Nu kan ik Amerika een andere dienst bewijzen. Want al is het louter toeval dat ik in Amerika geland ben, toch voel ik me, door het lang verblijf in dit land, Amerikaan. Daarom zal ik m'n verschrikkelijke kracht in dienst stellen van mijn land. Het leger is sterk genoeg en kan het zonder een Superman stellen...

Hoera, hoera ! Superman !

Maar op het thuisfront zullen ze me goed kunnen gebruiken. Daarom sta ik van nu af in dienst van de politie en zal m'n best doen om saboteurs en spionnen op te sporen. Bent u het daarmee eens ?

Luid applaus is het antwoord op Superman's voorstel...
Bravo, Superman !

Maar Superman's scherpe ogen ontdekken iets...
(Vreemd !)

Het gezicht van een van de senatoren rekt lang uit alsof het in een holle spiegel weerkaatst werd...

De senator draait zich om en brengt zijn gezicht weer in z'n voegen. Maar Superman heeft het zaakje doorzien...

Superman springt en komt te midden van de senatoren terecht...
Mag ik u even storen?

Laat me los !
Jij gaat met me mee !

Superman vliegt door de zaal en pikt hier en daar 'n senator op
En jij ook !
Schurk ! Wat doe je ?

ORDE ! ORDE !
Hij is gek geworden !
Wat gebeurt er met Superman ?

Wat betekent dat ?
Die kerels zijn saboteurs !

In een oogwenk heeft Superman hen ontmaskerd...
Ziezo daar heb je ze !
Een goede ontdekking ! Maar over enkele seconden zullen de tijdbommen ontploffen en dan vliegen jullie allemaal mee de lucht in !

Niet als ik vlug genoeg ben !

Superman rukt de tijdbommen los en vliegt er mee vandoor...
Een wedren met de tijd !

Met zijn dodelijke lading springt hij naar omhoog...
Ze kunnen ieder ogenblik ontploffen !

In de stroom ermee !

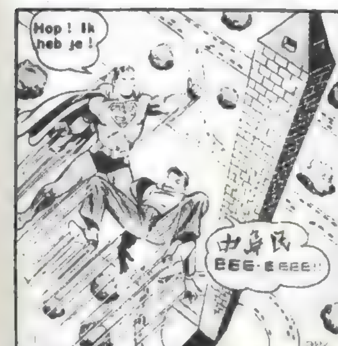

Als de bommen onschadelijk gemaakt zijn, keert Superman terug en grijpt een van de vijandelijke agenten vast...
Ik neem die even mee !
Doe maar gerust !

Je weet iets, dat ik ook graag zou weten !
Ik ben niet erg mededeelzaam !

Superman heeft tijdens de algemene vergadering van het Congres enkele saboteurs ontmaskerd. Hij neemt een van hen mee de lucht in...
Voor wie werk je ?
Dat zeg ik je nooit !

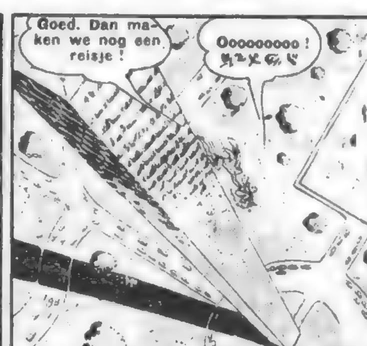

Je zou beter van idee veranderen !
Geen sprake van !

Dan schiet er niets anders over !
EEEYOW-EE

Hop ! Ik heb je !
EEE-EEEE!!

Superman landt op de top van het Washington-monument en grijpt de Japanner beet.
Ho maar ! Het gesprek is niet ten einde !
Au !

Luister, die akrobatentoeren zijn een flinke oefening, maar ik heb wat anders te doen. Zeg me voor wie je werkt !
Nooit !

Goed. Dan maken we nog een reisje !
Oooooooo !

De bedoeling is dat we op de grond terecht komen. Voor mij is dat niet erg maar voor jou...
Nee !
Niet doen !

Toch wel !
De grond komt dichter, dichter !

Hou op ! Hou op !

Ik zal je alles zeggen !
Als ik tenminste op tijd kan stoppen !
SCRE-EE-EE

Superman leunt achterover en leunt tegen de muur om te remmen.
Slecht voor de schoenzolen !
Maar nog slechter voor mij !

Hij stopt op een paar meter van de grond en zet zijn slachtoffer neer...
We zijn er !
Eindelijk weer op begane grond !

En nu geloof ik dat je me wat te vertellen hebt. Wie is je baas ?
Hij heet Laud !

Zozo. Je baas heet Laud!
Hij is de grote chef van de sabotage-organisatie in de Verenigde Staten.
En wat voor een kerel is hij?
995

En wat heeft hij gedaan met de senatoren wier plaats jullie ingenomen hadden?
Hij houdt ze gevangen in een lege fabriek in Ashton. Als ik 't goed voorheb zullen ze niet lang meer leven!

De gevangene wil een pil in z'n mond steken, maar Superman heeft het juist gezien...
Nee! Dat niet!
Laat me asjeblief sterven! Je weet niet met welk verschrikkelijk lot Laud verraders bedreigt!

Ik breng je naar de politie terug!

Hier hebben jullie hem terug! En bewaakt jullie gevangenen beter! Hij had gifpillen bij zich! Ik ga de verdwenen senatoren halen!
Veel geluk!
996

Nu zal ik Laud moeten ontmaskeren!

Als Superman de fabriek nadert tuurt hij met z'n alles doordringende blik naar binnen...
Hm! Ik geloof dat ik niet veel te vroeg ben!

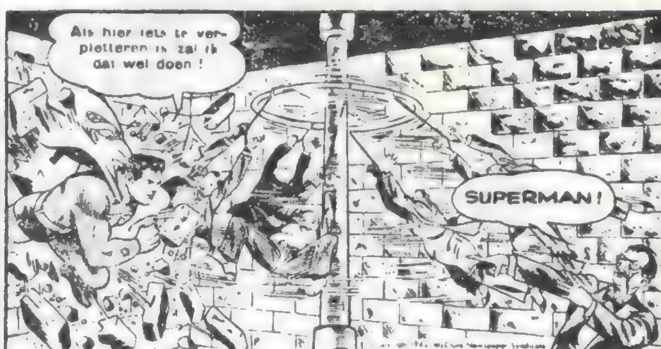

Wat Superman dwars door de muren van de verlaten fabriek ziet... Laud en de gevangen senatoren...
Ziezo. Op dit ogenblik is heel de Congres-vergadering in de lucht gevlogen, dank zij de saboteurs, die zichzelf willen slachtofferen hebben!
Jij bloeddorstige moordenaar!

Bericht: Superman heeft zopas een poging om het Congres in de lucht te laten vliegen verhinderd!
WAT!
De aanslag is mislukt!

Ja, hij is mislukt. Het Congres is me ontsnapt maar niets zal me beletten jullie van kant te maken, heren!

Neen, niets, behalve ik

Laud rukt een kruk om en het wiel waar de senatoren aan vastgebonden zijn begint te draaien..
De snelheid wordt altijd maar groter, tot de touwen breken en jullie tegen de muur te pletter slaan.
998

Als hier iets te verpletteren is zal ik dat wel doen!
SUPERMAN!

SUPERMAN KOMT DE SENATOREN VERLOSSEN, DIE DOOR LAUD GEVANGEN GEHOUDEN WORDEN. HIJ STORMT DOOR DE MUUR NAAR BIN-NEN...
ZO, BEN JIJ LAUD? WAAROM LACHT JE NU NIET?
VLUGGER! VLUGGER!

KIJK!
LIEVE HEMEL!

HET TOUW WAARMEE EEN VAN DE SENATOREN VASTGEBONDEN IS KNAPT AF EN HET SLACHTOFFER VLIEGT NAAR DE MUUR TOE. ZAL HIJ VERPLETTERD WORDEN?...
SNAP

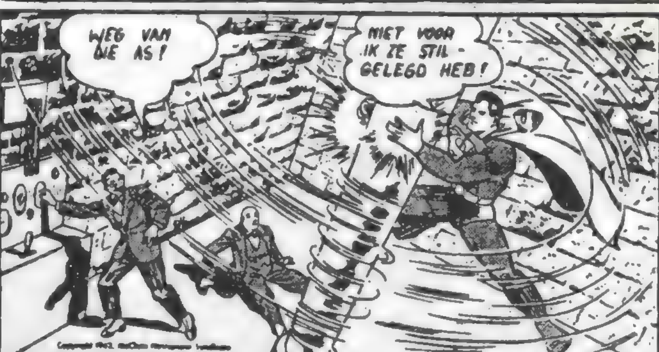

MAAR SUPERMAN MAAKT EEN REU-ZESPRONG ACHTERUIT...
IK SPREEK JE LATER WEL!

GEEN OGEN-BLIK TE VROEG!

OP HET-ZELFDE OOGEN-GENBLIK KNAPT EEN ANDER TOUW AF EN EEN TWEEDE GEVANGENE ZWAAIT NAAR DE MUUR TOE...
JE KRIJGT 'T DRUK!
ERG DRUK! MAAR IK ZAL JE TOCH NIET LANG ALLEEN LA-TEN.
SNAP!

SUPERMAN SCHIET ER ALS DE WEER-LICHT HEEN EN GRIJPT OOK DE ANDERE VAST VOOR HIJ DE MUUR RAAKT...
TOTNOGTOE GAAT HET GOED...

...MAAR IK BEN NIET ZEKER DAT 'T ZO ZAL BLIJVEN DU-REN DAAROM...

WEG VAN DIE AS!
NIET VOOR IK ZE STIL-GELEGD HEB!

WAT EEN KRACHT, DE AS DRAAIT OP VOLLE TOEREN EN... WAAREMPEL... ZE VERTRAAGD!
ZE STAAT BIJNA STIL!

EEN GEWELDIG GEKRAAK EN DE ZWA-RE AS BREEKT MIDDENDOOR...
DIE HEEFT HET!

BLIKSEM-SNEL MAAKT SUPERMAN DE GEVANGENEN LOS...
JULLIE ZIJN VRIJ!
JA, VRIJ OM TE STERVEN! SCHIET ZE NEER, MANNEN!

SUPERMAN HEEFT DE SENATOREN VERLOST, DIE IN DE HANDEN VAN DE LEIDER DER SABOTEURS, LAUD, GEVALLEN WAREN. DOCH EEN NIEUW GEVAAR DREIGT...
SCHIET ZE NEER!
MISSCHIEN HEB IK OOK NOG EEN WOORDJE MEE TE SPREKEN?

SUPERMAN BREEKT EEN STUK VAN DE BETONNEN VLOER LOS EN GEBRUIKT HET ALS SCHILD TEGEN DE KOGELS...
SCHIET ER OP LOS!
DE STEEN BEGINT TE BARSTEN!
DAN MOET IK ER IETS ANDERS OP VERZINNEN!

FLAP! ZIEZO!
OE-AU!

WAT DE KOGELS NIET KUNNEN ZAL DIE GASBOM WEL DOEN!

OEF! DAT WAS OP HET RANDJE AF!
MET GAS VALT NIET TE LACHEN!

WAAR GA JE HEEN?
LAUD GEVANGEN NEMEN.

DOOD! ALLEN! VERSTIKT DOOR HET GAS! MAAR.. LAUD IS ER NIET BIJ! HIJ IS ME WEER ONTSNAPT!

WE HEBBEN ONS LEVEN AAN JOU TE DANKEN!
DAT IS MAAR EEN PEULESCHILLETJE VOOR MIJ!

JE VERDIENT GEDECOREERD TE WORDEN!
JULLIE ZIJN DE EERSTE NIET DIE DAT BEWEREN!

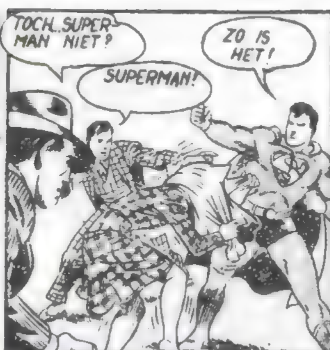

DE CONGRESLEDEN ZIJN VEILIG AFGELEVERD EN LAUD IS UIT ZIJN SCHUILPLAATS VERJAAGD. SPIJTIG GENOEG BEN IK NU WEER HET SPOOR BIJSTER. MAAR IK ZAL NIET RUSTEN VOOR IK HEM TE PAKKEN HEB!

WAT GEBEURT ER GINDS?

HEB JE ZE?
JA. NEEM HAAR HANDTASJE!

EEN KLEIN INTERMEZZO!

RAAD! HET BEGINT MET EEN S
ME!
WIE VOOR DE DROMMEL BEN JIJ?

TOCH.. SUPERMAN NIET?
SUPERMAN!
ZO IS HET!

HOU OP! HOU OP!
VOOR HET GEVAL JULLIE'ME SOMS NIET ZOUDEN GELOVEN...
IK GELOOF JE!

ALS IK DIE ZAK VAN M'N HOOFD KON KRIJGEN ZOU IK DIE KERELS...
KOM, IK ZAL JE HELPEN.

JENNY!
SUPERMAN!

IK ZAL MAAR MAKEN DAT IK WEGKOM!
NEEN! NIET VOOR JE ME EEN INTERVIEW HEBT TOEGESTAAN!

VOORUIT, VERTEL ME EENS EEN EN ANDER VAN AL WAT JE ZOAL GEDAAN HEBT..
JE KAN SCHRIJVEN, DAT IK VAN MENING BEN, DAT HET MINDER LASTIG IS LAUD TE BESTRIJDEN DAN JOU KWIJT TE RAKEN!..

EN IK MAAK GEEN GRAPJE!
DANK JE VOOR HET INTERVIEW! WAT EEN GEZICHT ZAL MARC COSTA ZETTEN, ALS HIJ M'N ARTIKEL LEEST!

SUPERMAN VERLAAT WASHINGTON EN VLIEGT NAAR NEW-YORK TERUG, WAAR HIJ WEER „MARC COSTA"
IK VRAAG ME AF, WAT DE HOOFDREDACTEUR ZAL TE VERTELLEN HEBBEN OVER M'N AFWEZIGHEID...

WAAR HEB JIJ UITGEHANGEN?
IN WASHINGTON. HET HEEFT ER NOGAL GESPANNEN! HIER HEB JE MIJN ARTIKEL

DE VOLGENDE DAG KOMT OOK JENNY TERUG
DAT LIJKT ME ALLEMAAL ERG VERDACHT
JE MOET JEZELF WAT BEDWINGEN EN JE NIET ZO GAUW BOOS MAKEN, JENNY!
HOU TOCH EVEN OP MET KIBBELEN! IK KAN HIER GEEN WOORD VERSTAAN!

WAT?! DE „COLOSSUS" IN BRAND!

HEEL HET DEK VAN DE BOOT IS IN ROOK EN VLAMMEN GEHULD. DE BEMANNING PROBEERT WEG TE KOMEN, TERWIJL DE OCEAANSTOMER BEGINT OVER TE HELLEN
WAT EEN BRAND!
SPRING, OF JULLIE SCHIETEN ER HET LEVEN BIJ IN!

STAAT DAAR NIET TE GAPEN! HOREN JULLIE NIET! DE „COLOSSUS" STAAT IN BRAND!
TREUZEL NIET MAAR KOM MEE!
HÉÉÉÉ...
MAAR HET CHANNING-DOK! VIJF DOLLAR ALS WE ER BINNEN TIEN MINUTEN ZIJN!

DAAR ZORG IK WEL VOOR!
-ZE HEBBEN GINDS SUPERMAN NODIG MAAR HOE RAAK IK WEG ZONDER DAT JENNY HET ZIET?-

MARC SPRINGT DOOR DE ENE DEUR NAAR BINNEN EN DOOR DE ANDERE WEER NAAR BUITEN, ZO SNEL DAT NIEMAND HEM ZIET. HIJ IS VAN JENNY VERLOST...
ZIEZO, JENNY. RIJ MAAR OP!
1011

STOP! MARC COSTA IS ER NOG NIET!
NIETS TE DOEN! IK WIL MIJN VIJF DOLLAR HEBBEN!...

COSTA SPRINGT 'N LEEG STEEGJE BINNEN, TREKT Z'N KOSTUUM UIT EN IS WEER SUPERMAN...
DAT IS EEN KOLFJE NAAR MIJN HAND!

EN NU MAAR HET BRANDEND SCHIP!
Copyright 1942 McClure Newspaper Syndicate

TERWIJL MATROZEN EN WERKLUI ANGSTIG PROBEREN WEG TE KOMEN, STRIJKT DE STALEN MAN IN HUN MIDDEN NEER.
IN DE REDDINGSBOTEN!
WE ZIJN GERED!
HET IS SUPERMAN!
1012

SUPERMAN BRENGT DE ENE GROEP NA DE ANDERE AAN WAL...

DAN PLONST HIJ 'T WATER IN EN PIKT DE VERSUFTE EN HALF VERDRONKEN MENSEN OP DIE IN 'T WATER RONDZWALKEN...
WE HEBBEN ONS LEVEN AAN JOU TE DANKEN!

'T WERK IS NOG NIET GEDAAN! DE BRAND MOET NOG GEBLUST WORDEN!
JE HEBT 'N PRACHTIGE DAAD VERRICHT!

HOE IK DAT MOET DOEN, WEET IK NU OOK AL.

SUPERMAN ZWIEPT REUSACHTIGE WATERGOLVEN OVER HET BRANDEND SCHIP...
WAT EEN GESIS!
1013

ALS SUPERMAN WEER UIT HET WATER VLIEGT, ZIJN ALLE VLAMMEN GEBLUST.
DAAR MOCHTEN ZE ME WEL "EREBRANDWEERMAN" VOOR MAKEN!

ALS MARC COSTA UIT DE TELEFOONCEL STAPT, BOTST HIJ TEGEN JENNY...
JENNY!
MARC! WAT DOE JIJ HIER?

WEL... HM... IK TELEFONEERDE HET RELAAS VAN SUPERMAN'S DADEN...
MAAR HOE KWAM JE HIER? JE BENT NIET MET MIJN TAXI GEKOMEN.
TELEPHONES
1014

IK NAM 'N ANDERE TAXI EN DIE DEED HET BLIJKBAAR VLUGGER!
"IK VREES DAT 'T EEN BEETJE EIGENAARDIG KLINKT."
HMMMM. IK GELOOF ER NIET VEEL VAN. IK HEB SUPERMAN ONGELUKKIG NIET AAN 'T WERK GEZIEN. KOM, LATEN WE NOG 'NS NAAR DE DOKKEN GAAN!

AL DAT VOLK DAAR. ER MOET IETS GEBEURD ZIJN!
JA ER SCHIJNT WEL IETS GAANDE TE ZIJN!

WAAR KOMT DAT LIJK VANDAAN?
MEN VOND 'T OP DE COLOSSUS. NIEMAND WEET WIE HET IS. ZIJN GEZICHT IS IN EEN AFSCHUWELIJKE GRIJNS VERTROKKEN.
"ER IS MAAR EEN UITLEG MOGELIJK. LAUD IS WEER BIJ DE ZAAK BETROKKEN..."

SUPERMAN HEEFT DE BRAND OP DE „COLOSSUS" GEBLUST EN KEERT ALS MARC COSTA MET JENNY NAAR HET KANTOOR TERUG.
WEL, WAT DENK JE ER VAN?
NIET KWAAD, MAAR_
WAT "MAAR"? HEBBEN WE GEEN GOEDE KOPIJ GELEVERD?
WAREN JULLIE NIET ZO VLUG TERUGGEKOMEN, DAN ZOU JE NOG HEEL WAT MEER WETEN. MEN HEEFT ME ZOEVEN OPGEBELD OM TE ZEGGEN, DAT DE „COLOSSUS" GEKAPSEIST IS....

EN WEER ZIEN WE SUPERMAN IN ZIJN KLEURIG PAK...
'T SCHIJNT DAT DE „COLOSSUS" ME NOG ALTIJD NODIG HEEFT!
DAN TREK IK ER MAAR WEER EENS OP AF!

DE „COLOSSUS" ZIT IN 'T SLIJK WEGGEZONKEN! ER IS GEEN MENS DIE IN STAAT IS OM ER HEM WEER UIT TE HALEN!
HET ZAL MILJOENEN KOSTEN!
EN DAN NOG! ZAL 'T RESULTATEN OPLEVEREN? DE KNAPSTE INGENIEURS ZIJN ER NIET TOE IN STAAT DAT GEVAARTE WEER BOVEN TE HALEN!

TE VEEL GEPRAAT EN NIET GENOEG ACTIE!

IK ZAL ER WEL EEN MOUW AAN PASSEN!

KIJK DE „COLOSSUS" RIJST UIT HET WATER!
ER GEBEURT 'N WONDER!
DAAR ZIT SUPERMAN WEER ACHTER!

OP DE BODEM VAN DE OCEAAN SPANT SUPERMAN ZIJN BOVENMENSELIJKE KRACHTEN IN.
HOP! HOP!

HOERA!
HIJ STAAT OVEREIND.
WE HEBBEN MAANDEN KOSTBARE TIJD UITGESPAARD!

NIET LANG DAARNA.
IK HEB INTERESSANT NIEUWS! SUPERMAN IS ER IN GESLAAGD DE „COLOSSUS" VLOT TE MAKEN!
UITSTEKEND, MARC!
INDERDAAD, MARC! UITSTEKEND!

IK MOET JE GELUKWENSEN MET JE ARTIKEL OVER DE „COLOSSUS," MAAR WAT VERTEL JE DAAR OVER DIE „LAUD"?
DAT IS 'N JAPANNER, 'T HOOFD VAN DE SPIONNAGEDIENST. IK GELOOF DAT HIJ VERANTWOORDELIJK IS VOOR DIE RAMP.
HET WORDT TIJD DAT ER WAT NOTA GENOMEN WORDT VAN MIJ!

IK HEB 'N OPDRACHT VOOR JULLIE BEIDEN. ER ZIJN, IN VERBAND MET DE „COLOSSUS," INTERESSANTE GEBEURTENISSEN OP TIL OP 'T POLITIEBUREAU.
GAAN WE, JENNY?
O ZO! IK BESTA DUS OOK NOG.

IK WOU DAT JE NIET ALTIJD ZO LICHTGERAAKT WAS.
IK ZAL ER NOG 'NS OVERHEEN STAPPEN, MAAR PAS OP ALS JE ME NOG ALS EEN VUILTJE DURFT BEHANDELEN!

MEN ZOU ZEGGEN DAT WE NIET DE ENIGEN ZIJN DIE WETEN DAT ER IETS OP TIL IS OP 'T POLITIEBUREAU!
ALLE REPORTERS UIT DE STAD SCHIJNEN ER TE ZIJN
WAT IS ER GAANDE, SERGEANT?
NIETS. DE CHEF IS VOOR NIEMAND TE SPREKEN EN ZEKER NIET VOOR REPORTERS!
NOG 'N ONBESCHOFTE KEREL, DIE ME ZO MAAR DE RUG TOEDRAAIT!
ONOPGEMERKT GLIPT MARC WEG VAN DE ANDERE REPORTERS...
AAN DIE KANT IS NIETS TE BEREIKEN...
POLICE
SERGEAN
DAT IS EEN TAAK VOOR SUPERMAN!

'T KANTOOR IS 'N VERDIEPING HOGER...
IK GELOOF DAT DIE CONFERENTIE UITERST INTERESSANT ZAL ZIJN EN IK WIL ER GEEN WOORD VAN MISSEN!
DEZE ENVELOPPE WERD GEVONDEN OP 'T LIJK, DAT MEN OP DE COLOSSUS ONTDEKT HEEFT. HET BEVAT MISSCHIEN GEWICHTIGE GEGEVENS!
DOE HET OPEN, CHEF!
HOE MOET IK HIER NU BINNENGERAKEN?
CHEF
PRIVAAT

MAAR SUPERMAN WEET VOOR ALLES RAAD. HIJ KLOPT OP DE DEUR...
ALS ER NU IEMAND KOMT OPENDOEN, VLIEG IK ALS DE WIND NAAR BINNEN.
POLICE
WIE IS DAAR?
WIE WAS HET?
NIEMAND. DE GANG WAS LEEG.
ZIEZO, NU GA IK HET ME HIER ZO GEMAKKELIJK MOGELIJK MAKEN

HEREN, IK HEB ER 'N VAAG VERMOEDEN VAN DAT WE GEWICHTIGE ONTHULLINGEN ZULLEN TE HOREN KRIJGEN.
DOE DE ENVELOPPE DAN OPEN VOOR WE WEER GESTOORD WORDEN!
GEEF HIER DIE ENVELOPPE!
SMITH! WAT BEN JE VAN PLAN?
'N LID VAN DE VIJFDE KOLONNE!
LAUD HEEFT 'T LIEFST DAT DIE ENVELOPPE VERBRAND WORDT!
HOU OP! DOE 'T NIET!
IK ZAL EEN WOORDJE MOETEN MEEPRATEN.

NOG ÉÉN BEWEGING EN DE ENVELOPPE WORDT VERBRAND EN LAUD'S GEHEIM METEEN.
HOE KAN JE ZO JE EIGEN LAND VERRADEN.
IK GELOOF DAT ER HEEL WAT ZULKE LUI IN ONS MIDDEN ZIJN. WE MOETEN OPPASSEN!

'T IS UITGEDOOFD, MAAR IK KAN ER EEN ANDER AANSTEKEN.
1023

LUCIFERTJE NA LUCIFERTJE DOOFT UIT. DE OORZAAK IS: SUPERMAN.
„-STEEK JIJ MAAR LUCIFERTJES AAN, IK BLAAS ZE WEL UIT!-"

DAT SNAP IK NIET! ALLE LUCIFERTJES DOVEN UIT! DAN SCHEUR IK DE BRIEF AAN STUKKEN!
DAT ZOU IK JE NIET AANRADEN!
?

SUPERMAN! HOE KWAM JIJ HIER?
WEES MAAR BLIJ DAT IK HIER BEN!
JE KOMT TOCH TE LAAT! DE BRIEF IS ZO GOED ALS VERNIETIGD!

MAAR VOOR DE SPION DE BRIEF KAN STUKSCHEUREN, RITST SUPERMAN HEM UIT ZIJN HANDEN.
KOM DIE ZAL IK VOOR JE BEWAREN!
HÉ!
1024

SLIM, NIET? MISSCHIEN VERANDER JE WEL VAN GEDACHT, ALS IK 'N BLAUWE BOON DOOR JE HOOFD JAAG!

IK ZAL JE FATSOEN LEREN!
BRRRR... JE DOET DE MOED IN MIJN SCHOENEN ZINKEN!

HIJ SCHIET, MAAR 'T IS ALSOF 'N WINDSTOOT VOORBIJ STUIFT.

HIER BEN IK!
HÉ!

BEN JIJ 'T? HOE.. HOE KWAM JE ACHTER MIJ?
DAT ZEG IK JE NIET! BEROEPSGEHEIM!

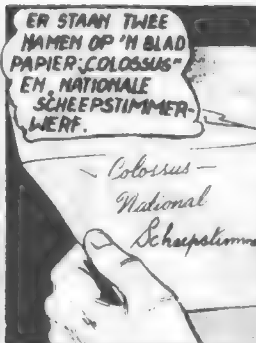

HA, JE HOUDT ME VOOR DE GEK!
WIND JE NIET OP!

HET IS LANG GELEDEN, DAT IK NOG MET 'N TOL GESPEELD HEB
BEE-E BEE!

HIER HEB JE DE BRIEF.
NU EVEN KIJKEN, WAAROM HIJ ER ZO OP UIT WAS DIE BRIEF TE VERNIETIGEN.

? ? ? ?

SUPERMAN HEEFT DE SPION DE BRIEF ONTNOMEN, DIE MEN OP 'N LIJK AAN BOORD VAN DE „COLOSSUS" GEVONDEN HEEFT...
HMMMM...
WAT STAAT ER IN?

ER STAAN TWEE NAMEN OP 'N BLAD PAPIER: „COLOSSUS" EN „NATIONALE SCHEEPSTIMMERWERF.
Colossus
National
Scheepstimm

WAT HEEFT DAT TE BETEKENEN?
IK KAN 'T NIET RADEN.
IK RAAD NIET. IK GA OP ZOEK!

BRAND OP DE „COLOSSUS". EEN DODE MAN. EEN BRIEF IN Z'N ZAK WAAROP STAAT: COLOSSUS-NATIONALE SCHEEPSTIMMERWERF. HOE HANGT DAT SAMEN?

ER IS ZEKER IETS GAANDE OP DE SCHEEPSTIMMERWERF EN LAUD ZIT ERTUSSEN.

'T HEEFT GEEN ZIN HIER NOG TE STAAN WACHTEN. EN AANGEZIEN MARC ONVINDBAAR IS, ZAL IK MAAR NAAR 'T KANTOOR TERUGGAAN.

MAAR ALS JENNY EEN STRAATJE WIL INSLAAN...
SUPERMAN!

TERWIJL JENNY NAAR SUPERMAN STAAT TE KIJKEN, DENKT DE STALEN MAN 'N OGENBLIK BLIKSEMSNEL NA...
"JENNY! ZE MAG ME HIER NIET ZIEN."

ALS DE WEERLICHT SCHIET SUPERMAN DE LUCHT IN...
"IK ZAL MAAR MAKEN DAT IK WEGKOM."
WHOOSH

IN 'N FRACTIE VAN 'N SECONDE IS SUPERMAN VERDWENEN...
WEG!

WAT GEBEURT ER MET MIJ? BEGIN IK NU AAN ZINSBEGOOCHELING TE LIJDEN? IK ZOU DURVEN ZWEREN, DAT IK SUPERMAN GEZIEN HEB... EN NU IS HIJ WEG!

IK WEET ZEKER, DAT IK HEM HIER IN DAT STEEGJE ZAG STAAN!

DAAR IS JENNY GAUW WAT, OF 'T IS TE LAAT!

MARC! IK HEB SUPERMAN ZOËVEN GEZIEN! JIJ OOK?
NEEN. IK GING JUIST NAAR 'T POLITIEBUREAU TERUG.

IK HEB HIER GENOEG TIJD VERKNOEID, LATEN WE NAAR DE STER TERUGGAAN. IK SNAP ER NIETS VAN! HEB IK ME DAN INGEBEELD DAT IK SUPERMAN ZAG?
DAT ZAL WEL!

IK BEN ER ZEKER VAN DAT LAUD IETS IN Z'N SCHILD VOERT MET DE NATIONALE SCHEEPSTIMMERWERF.

IK GELOOF, CHEF, DAT ONZE LEZERS ZICH VOOR DE SCHEEPSTIMMERWERVEN INTERESSEREN. ALS IK ER 'NS NAARTOE GING?
K GELOOF DAT HET 'N GOED IDEE IS!

IK BEN JOURNALIST, MENEER EN IK KOM N'S KIJKEN!
GOED, IK ZAL U EVEN RONDLEIDEN MAAR U MAG MAAR SCHRIJVEN WAT WIJ GOEDVINDEN.

'T IS HIER ERG DRUK
EN OF! ER WORDT ZONDER OPHOUDEN GEWERKT EN DAT ZOGAUW 'N SCHIP VAN STAPEL LOOPT BEGINNEN WE MET 'N ANDER.

ENNE.. HEEFT U GEEN LAST VAN SABOTAGE?
NIET DAT IK WEET! WEL N'S 'N ONGELUKJE MAAR DAT IS IN ZO 'N BEDRIJF GEWOON!

MORGEN LATEN WE 'N OORLOGSSCHIP DE TUKARA TE WATER ALS U LUST HEEFT.
ALS IK TIJD HEB..

IK ZAL ER IN DAT ARTIKEL OP WIJZEN, DAT LAUD NOG ALTIJD VRIJ IS EN DAT ZE IN DE SCHEEPSTIMMERWERVEN OPPASSEN.

LATER, IN HET HOL VAN DE LEEUW...
DIE GRIJNS
ALS JE ZO LACHT, LAUD, DAN STERFT ER IEMAND!
WIL JE WETEN WAAROM IK ZO LACH? IK LEES HIER EEN ARTIKEL VAN MARC COSTA.

LAUD DENKT ER OVER NA. HOE HIJ MARC DIE STREEK ZAL BETAALD ZETTEN...
DENK JE DAT DIE IETS AF WEET VAN JE PLANNEN?
NEEN, MAAR HIJ HINDERT ME. HIJ MOET UIT DE WEG.

WIL JE DAT WIJ HET OPKNAPPEN?
ZEG HET MAAR!
NEEN. JE WEET DAT IK ZULKE ZAAKJES LIEVER ZELF OPKNAP!

IK BEN AANSTONDS TERUG. ZAL IK WAT VOOR JE MEEBRENGEN?
DANK JE, HR COSTA, IK HEB NIETS NODIG.

'MARC IS JUIST WEG MIJNHEER KAN IK DE BOODSCHAP OVERMAKEN

U ZEGT DAT U STOF HEEFT VOOR 'N INTERESSANT ARTIKEL?

JA, ALS HIJ NAAR HET CLAYTON MAGAZIJN WIL KOMEN, ZAL IK
WEES DAAR MAAR ZEKER VAN
DAT WORDT INTERESSANT!

WIL JE DIE BOODSCHAP AAN MR. COSTA GEVEN?
ZEKER!

STOF VOOR 'N INTERESSANT ARTIKEL! HM...WAAROM MOET MARC AL DIE BUITENKANSJES HEBBEN! IK GA IN Z'JN PLAATS!

'T IS MISSCHIEN NIET ERG MOOI VAN ME, DAT IK IN MARC'S PLAATS NAAR DIE AFSPRAAK GA... MAAR KOM!

IK HEB NOG NOOIT ZO'N LUGUBER MAGAZIJN GEZIEN...VOORUIT, STA NU NIET TE TREUZELEN!

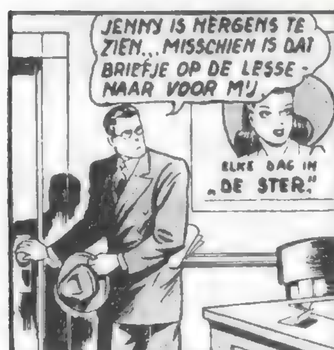
DE DEUR! IEMAND DRAAIT DE DEUR OP SLOT!
CLICK

MARC COSTA! MAAK JE KLAAR OM NAAR JE VOORVADEREN TE VERHUIZEN!

JE HEBT JE LAUD'S TOORN OP DE HALS GEHAALD, COSTA! JE BENT TEN DODE OPGESCHREVEN!
WACHT! JE HEBT DE VERKEERDE BEET!

'T LICHT GAAT AAN...
WAT! 'N MEISJE!
TOCH NIET DE EERSTE KEER DAT JE 'N MEISJE ZIET!

WAAR IS COSTA?
AU! MIJN ARM! IK WEET NIET WAAR HIJ IS. IK HEB 'N BOODSCHAP VOOR HEM GELEZEN EN BEN ZELF GEKOMEN.

ER HEEFT U ZOEVEN IEMAND OPGEBELD. IK HEB DE BOODSCHAP AAN JENNY GEGEVEN.
DANK JE, SUSIE.

JENNY IS NERGENS TE ZIEN... MISSCHIEN IS DAT BRIEFJE OP DE LESSENAAR VOOR MIJ!
ELKE DAG IN „DE STER."

'N AFSPRAAK VOOR MIJ! „STOF VOOR 'N INTERESSANT ARTIKEL!" ZE IS ER NATUURLIJK ZELF OP AFGETROKKEN!
ELKE DAG IN „DE STER".

IK KAN ME VERGISSEN, MAAR IK VREES DAT DIE AFSPRAAK NIETS GOEDS VOORSPELT JENNY IS MISSCHIEN IN GEVAAR!

JE ZIT IN EEN ONAANGENAME POSITIE JUFFROUW!
IK ZAL MAAR GAAN ALS JE ER NIETS TEGEN HEBT..
WE HEBBEN ER IETS OP TEGEN!

WAT BEN JE VAN PLAN MET ME TE DOEN?
WE HADDEN EEN PRETTIG SPELLETJE VOOR MARC COSTA VERZONNEN, MAAR NU KUN JIJ ER VAN GENIETEN!

ALS DE WEERLICHT SCHIET IEMAND DOOR DE LUCHT...
NU EVEN KIJKEN OF JENNY ME NODIG HEEFT..

KORT DAARNA ZWEEFT SUPERMAN BOVEN 'T MAGAZIJN VAN CLAYTON EN KIJKT MET ZIJN ALLES DOORDRINGENDE BLIK NAAR BINNEN.
„IN NOOD" IS 'N BEETJE ZACHT UITGEDRUKT!

JENNY IS IN 'N VAL GELOPEN, DIE LAUD VOOR MARC HAD OPGESTELD...
WAT IS DAT, DE VALSCHERM-STOEL"?
IETS ZEER ORIGINEELS!JE ZULT BEMERKEN DAT WE 'T VALSCHERM OPZETTELIJK HEBBEN WEGGELATEN.
ZOGAUW DIE LEUKE SCHOMMEL AAN HET PLAFOND KOMT, VAL JE IN DE RIVIER. IK HAD MARC COSTA DAT PRETJE WILLEN BEZORGEN, MAAR ZIJN BEURT KOMT NOG WEL!
WAAROM GOOI JE ME NIET GEWOON IN DE RIVIER?
ONZE MANIER VAN WERKEN IS VEEL INTERESSANTER. NU MOET IK WEG. ER LOOPT JUIST 'N SCHIP VAN STAPEL.
LAUD IS PAS VERDWENEN, OF SUPERMAN KOMT NAAST HET MAGAZIJN NEER...
JENNY IS IN GEVAAR...

NOG ENKELE OGENBLIKKEN EN IK BEN AAN 'T PLAFOND, DAN DE RIVIER IN EN... DOOD.
1040
TELKENS ALS MIJN LEVEN IN GEVAAR WAS KWAM SUPERMAN NET OP TIJD OM ME TE REDDEN. HIJ ZAL ME NU NIET IN DE STEEK LATEN. IK BEN ER ZEKER VAN...
JENNY HEEFT ME NODIG...
..EN HIER BEN IK!

'T MEISJE MOET DOOD!
ZE MAG NIET LEVEND IN ZIJN HANDEN VALLEN
BEKOMMER JULLIE LIEVER OM JE EIGEN LEVEN!
ZIE JE WAT IK BEDOEL?
W...WE ZIEN HET!
EN OF!...
1041
OP HETZELFDE OGENBLIK BEREIKT DE STOEL HET PLAFOND, HET MECHANISME KLIKT EN JENNY STORT DE DIEPTE IN...
HULP!

SUPERMAN! RED ME!
IK KOM!
HOU JE ADEM IN!
SUPERMAN BRENGT JENNY VEILIG AAN WAL...
IK WIST DAT IK OP JOU KON REKENEN!
DANK JE VOOR HET VERTROUWEN. HOE BEN JE DAAR VERZEILD GERAAKT?

HOE BEN JE NU WEER IN DIE HINDERLAAG GEVALLEN?
'T WAS 'N VAL DIE LAUD VOOR MARC COSTA HAD OPGESTELD.

LAUD ZEI IETS OVER EEN SCHIP DAT MOET VAN STAPEL LOPEN...
DAT IS TUSCARORA! WE GAAN EVEN KIJKEN!

INTUSSEN, OP DE NATIONALE SCHEEPSTIMMERWERF...
'T IS DE EERSTE KEER DAT IK 'N SCHIP DOOP.
SLINGER DE FLES HARD GENOEG WEG ZODAT ZE BREEKT!
1043

LAUD IS ER IN GESLAAGD ONOPGEMERKT DE WERF BINNEN TE SLUIPEN, VANUIT Z'N SCHUILPLAATS
NOG ENKELE MINUTEN EN DE TUSCARORA IS VERNIELD.

SUPERMAN STRIJKT NEER....
IK GELOOF DAT IK LAUD GINDS ZIE STAAN...
DOE HEM M'N GROETEN EN PAK HEM NIET TE ZACHT AAN!

IK HEB JE! WAT BEN JE WEER VAN PLAN?
DE FLES DIE 'T SCHIP ZAL DOPEN IS MET SPRINGSTOF GEVULD
1044.

MET ZIJN SCHERPE BLIK BEKIJKT SUPERMAN DE FLES...

EN OP HETZELFDE OGENBLIK..
GOEIE REIS!
ZAL DE STALEN MAN TE LAAT KOMEN?

ALS DE WEERLICHT SCHIET HIJ NAAR DE FLES TOE...
1045.

SCHRIK NIET, MEVROUW!
WAT!

IK HEB ZE! EN NU GEEN TIJD VERLOREN!

JIJ BRUTALE KEREL! WAT DOE JE?
BEKIJK DIE FLES GOED

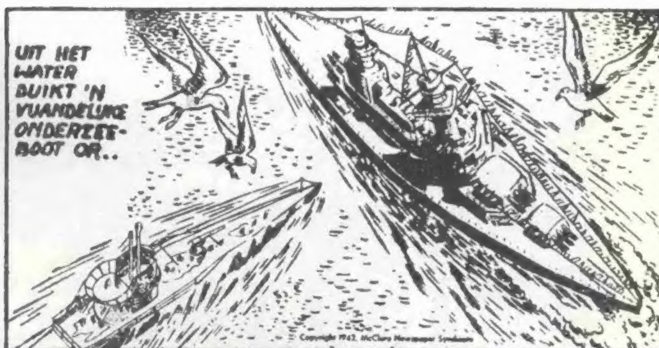

EN DIE SLEUTEL GAAT HAAR ACHTERNA...

DE SLEUTEL SLAAT DE FLES STUK. EEN DONDERENDE ONTPLOFFING...
DIE FLES WAS GEVULD MET SPRINGSTOF!
WE HEBBEN ONS LEVEN AAN JOU TE DANKEN!
DAT IS 'N KLEINIGHEID!

IK GELOOF DAT JE 'T ONDERSPIT GEDOLVEN HEBT!
NOG NIET!

DIT SEINTOESTEL BRENGT 'T ZAAKJE WEL VOOR ELKAAR!

WAT BEN JE VAN PLAN?
KIJK ZELF MAAR!
1047.

UIT HET WATER DUIKT 'N VIJANDELIJKE ONDERZEE-BOOT OP..
Copyright 1942, McClure Newspaper Syndicate

ALS DE BEMANNING ZICH KLAAR MAAKT OM HET SCHIP AAN TE VALLEN, KOMT 'N VREEMDE GESTALTE AANZWE-VEN...
'N ZAAKJE VOOR MIJ!
1048
Copyright 1942, McClure Newspaper Syndicate

IK ZAL ER 'N KNOOPJE IN LEGGEN!

EN AANGEZIEN JULLIE 'T NIET MET ME EENS ZIJN...

SUPERMAN IS JE TE STERK!
KOM, IK ZAL JOU ALS SCHILD GE-BRUIKEN.

MET DE BE-MANNING BEN IK KLAAR. NU KOMT LAUD AAN DE BEURT!
Copyright 1942, McClure Newspaper Syndicate

LAAT JEN-NY LOS!
MAAK DAT JE WEG KOMT OF ZE STERFT!
1049

WHAM-M-M

WAAR IS HIJ?
VOOR JE VOETEN! 'T GING ZO VLUG, DAT JE NIET EENS GEZIEN HEBT, WAT ER GEBEURD IS!

JE HEBT 'T GEWONNEN! DUS... DE LACHENDE DOOD!
1050.

TE LAAT! ZIJN GE-ZICHT IS VERTROK-KEN IN DE GRIJNS, DIE WE AL ZO DIK-WIJLS GEZIEN HEBBEN.
WIL JE ME 'T GENOEGEN DOEN ME NAAR „DE STER-TE BRENGEN?
Copyright 1942, McClure Newspaper Syndicate

LATER.
JE ZULT MOETEN OPPASSEN, COSTA! JENNY HEEFT INTERESSANTE COPIJ GELE-VERD!
DANK ZIJ SUPERMAN!
JA, ALS ZIJ ZO'N KEREL TOT BONDGE-NOOT HEEFT...

ZIEZO, IK GELOOF NIET DAT LAUD DE ENIGE SABOTEUR WAS. DAAR-OM ZAL IK MAAR OP M'N HOEDE ZIJN EN GOED UITKIJKEN OF IK NIETS VERDACHTS ZIE...

Zojuist verschenen:

THÉ TJONG KING
LO HARTOG VAN BANDA

ARMAN & ILVA

DEEL 1

UITGEVERIJ BRABANTIA NOSTRA

Bfr. 450.–, *f* 29,75 in de boekhandel

CISO 25
brengt:

Het grote HANS KRESSE interview:

Leemans en Merhottein: nieuw
Vlaams talent aan de tand gevoeld!

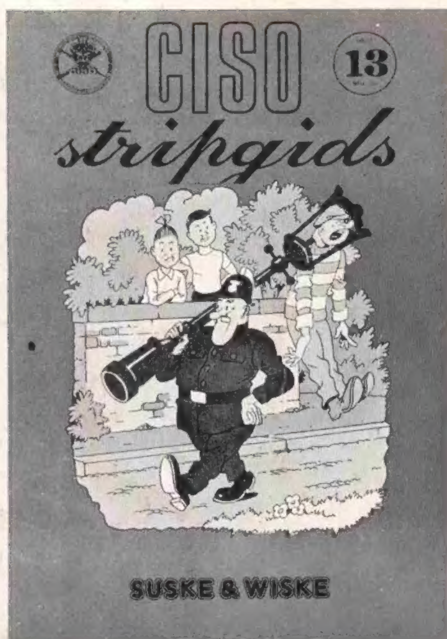
Johan Anthierens en het beeldverhaal

Jan Smet en het beeldverhaal in VLAANDEREN!

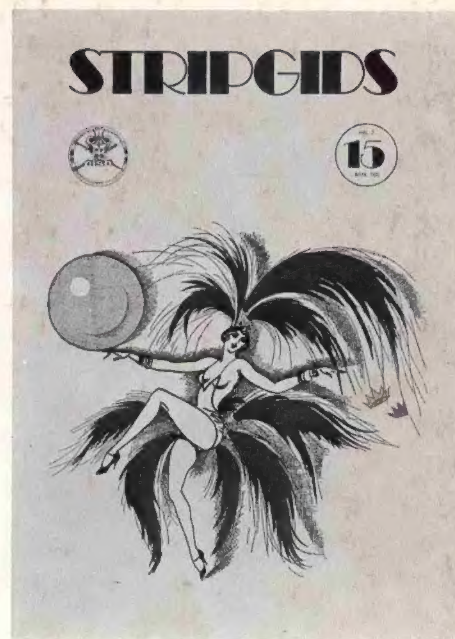

EEN JAARABONNEMENT OP ALLE CISO-UITGAVEN (4 CISO ALBUMS + 4 CISO STRIPGIDSEN) IS VOOR HET JAAR 1978 VASTGESTELD OP 40, - GULDEN OF 575, - BF (525, - + 50, - KOSTEN BANKREK.).

UITGEVERIJ BRABANTIA NOSTRA
VOGELENZANGLAAN 3, BREDA.
GIRO 1412138.

VOOR BELGIE:
HET BEDRAG IN GULDENS PER INTERNATIONAAL POSTMANDAAT OF

HET BELGISCHE BEDRAG OP PCR 15759 VAN DE GENERALE BANKMAATSCHAPPIJ TURNHOUT ten gunste van rek. 230-002563-63 tnv. C. Coenders, Vogelenzanglaan 3, Breda. Nederland.

